

МУЗ

ЈЕЛЕНА ДМИТРИЈЕВНА ПОДАКОВА

Културно
наслеђе
Србије

Ксенија
Шукуљевић
-Марковић

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

ЈЕЛЕНА ДМИТРИЈЕВНА ПОЉАКОВА

(1884 – 1972)

Аутор изложбе и каталога

мр КСЕНИЈА ШУКУЉЕВИЋ – МАРКОВИЋ
музејски саветник

Београд, фебруар 1995.

Издаје
МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ
Београд, Господар Јевремова 19

Одговорни уредник
Миодраг Ђукић, директор

inv. 7020 (dupl.)
MFH. 6988

Главни уредник
др Зоран Т. Јовановић

Аутор изложбе и каталога
мр Ксенија Шукуљевић-Марковић, музејски саветник

Ликовно-графичко решење корица
Ново Чогурић

Компјутерски слог и прелом
Светозар Станкић

Фотографије у Каталогу:

- Фототека Музеја позоришне уметности Србије
- Claire H. de Robilant Collection, Theatre Museum, London
- Фото-архиве: Т. Полонске, М. Јовановић, С. Ивковић,
С. Јовановић, И. Марковић и К. Бабић

Штампа
ГИП „КУЛТУРА“
Београд, Маршала Бирјузова 28
Тираж: 250 примерака
Фебруар 1995.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929:792.8 Пољакова Ј.Д.

ШУКУЉЕВИЋ-Марковић, Ксенија

Јелена Дмитријевна Пољакова : (1884–1972) / аутор
изложбе и каталога Ксенија Шукуљевић-Марковић. – Београд :
Музеј позоришне уметности, 1995 (Београд : Култура). – 40 стр.,
[32] стр. с таблама : илустр. ; 22 cm

Тираж 250.

792.8(497.11) (060.64)

а) Пољакова, Јелена Дмитријевна
(1884–1972)
ИД=35012364

Бајка је бајка.

Има ли шта истин
рошавијине и
дирљивије од ње.

Ј. Стојанова

20^{та} децем. 1936г.

Јелена Дмитријевна Пољакова (1884-1972), Београд, 1923.

Јелена Дмитријевна Пољакова (1884 – 1972)

„Балет је бајка! Има ли шта лепше,
романтичније и дирљивије од њега?“

Јелена Пољакова

(Запис у споменару своје ученице, 20 XII 1936.)

У Београду се почетком двадесетих година нашег века, када је овај град на обалама двеју европских река Саве и Дунава био права ризница бројних уметника Руса, избеглих из Царске Русије после Октобарске револуције, појавила балерина Јелена Дмитријевна Пољакова, бивша чланица Императорског Маријинског театра у Петербургу. Дошла је на гостовање и одлучила да се у Београду настани и подари му богатство своје уметности и своје душе. Остала је двадесет година и, изненада, без своје воље, отишла у свет, у поновно избеглиштво, још даље од своје отаџбине Русије.

У Београдском Народном позоришту Пољакова је била примабалерина, редитељ и кореограф, у Глумачко-балетској школи била је педагог за класичан балет, а водила је и сопствену балетску школу. По величини и значају оствареног дела, Пољакова припада најзначајнијим балетским уметницима Народног позоришта у Београду и највећим и такође најзначајнијим балетским педагозима, оснивачима и утемељивачима класичне балетске игре у српској балетској уметности.

Јелена Дмитријевна Пољакова била је кћерка Дмитрија Пољакова, грађанина средњег сталежа из Рибинска, рођена 7. маја 1884. године.¹ Завршила је Петербуршко театрално училиште 1902. године у класи педагога Клавдије Михајловне Куличевске. Учила је и друговала на истој години с касније великом и славном балерином Тамаром Карсавином. Чланица Императорског Маријинског театра у Петербургу постала је 1. јуна 1902. с платом од 600 рубаља годишње.² Напредовала је брзо и 1. септембра 1903. преведена је од играчице кордбалета у звање корифеја кордбалета а плата је била повишена на 800 рубаља. Од 1. маја 1904. произведена је у звање друге играчице, с платом од 860 рубаља. У оквиру овог звања остала је до 1913.

1 Библиотека В. Т. О. (Сверуско театарско општинство), Москва. Картотска личности: Јелена Пољакова, и Михаил Борисоглебскиј: Материјали за историју руског балета, том II, 1888-1918, Ленинград, 1939, стр. 161.

2 ЦГИА СССР (Централни државни историјски архив СССР-а), Москва, Фонд личности, Но. 497, опис 5, Рг.Хр.-2525. Потврде Но 1559, 1883, 1830, 1915.

године, али уз непрекидно повећање степена ранга, изражено словима руске азбуке. Тако је од играчице II б степена, преведена 16. маја 1913. године у играчицу I–Я степена. Напредовање се огледало пре свега у репертоару, дужини и учесталости играња, али и у висини плате, која је, према последњем забележеном податку од 27. априла 1915. године, износила 1.800 рубаља годишње.³

Каријеру балетске играчице Пољакова је започела још као ученица, пре завршетка школовања, што је било дозвољено само најбољима. Играла је на сцени Михајловског театра у Петербургу први пут 29. марта 1898. године. Наступила је као Продавачица цвећа и у *Pas de Fleurs*-у у балету *Une leçon de danse à L'Auberge*, а затим и као Горска вила у балету *Клоринда*, 11. априла 1899. године.⁴

На завршној испитној представи, такође у Михајловском театру, играла је улогу Лале у II чину *Харлемске лале* Барона Бориса Шела, у кореографији Лева Иванова и Маријуса Петипа, и у *Pas des trois* из балета *Пахита* у кореографији Маријуса Петипа на музику Минкуса. Обе представе биле су у поставци њене професорке Клавдије Михајловне Куличевске, 4. маја 1902. године. Испит је положила са оценом 12. Било јој је тачно осамнаест година. У школи је провела девет година.⁵

На самом завршетку школовања Пољаковој је била указана част и поверење да игра пред самим Царем Русије, Николајем II Романовим, и Царицом Александром, у Царском селу у представи *Коњић Грбоњић* Цезара Пуњија, у Кинеском театру. То је била специјална, свечана представа приређена у част посете Председника Француске Републике Русији.⁶

У погледу репертоара, Пољакова је наступала у готово свим балетима и балетима у операма који су се приказивали у Маријанског театра, играјући прво у ансамблу, а затим и мала сола и мање улоге као што су на пример, Мона и Зуља у *Жизели*, Другарица Сванилде у *Копелији*, Вила Злоћа у *Успаваној лепотици* итд.⁷ Из сезоне у сезону наступи су били све већи и запаженији. Играла је са својим колегама из класе али поред великих, већ прослављених балетских уметника у главним улогама, као што су Преображенска, Кшешинска, Легат, Јегорова, Ваганова, Павлова, итд. Играла је у оригиналним поставама Иванова, Петипа, Горског и других, што је било од огромне важности за њен играчки, а касније и балет-мајсторски и кореографски рад.

Име Јелене Пољакове било је од почетка помнијано у приказима представа у штампи. Тако је рецензент Н. Безобразов запазно ову играчицу већ 1903. године у представи *Цар Кандавал* Цезара Пуњија у кореографији Маријуса Петипа. Играла је *Pas des trois* са Тамаром Карсавином и Лидијом Кјакшт, на сцени Маријанског театра.⁸

3 Исто

4 Ежегодник императорских театров. Дирекција, Редактор П. П. Гнедич, сезона 1898-1899.

5 Исто, сезона 1901-1902.

6 ЦГИА, СССР, Москва, Фонд личности, Но 497, опис 5. Ег.Хр-2525.

7 Ежегодник Императорских театров, сезоне 1903/1904 – 1907/1908.

8 Петербуршка газета, 25. II 1903. Но 248.

Значајна прекретница у балетској каријери Пољакове настала је 1908. године када је међу двадесет одабраних балетских уметника била уврштена у Трупa Адолафа Болма за гостовање по Северној Европи, коју је предводила Ана Павлова. Трупa је обишла Хелсинки, Стокхолм, Копенхаген, Праг и Берлин, а на репертоару су били балети: *Копелија*, *Жизела*, *Пахита*, *Долазак Кавалерије*, *Чаробна фрула*, *Лабудово језеро* (II чин), и различити дивертисмани.⁹ Годину дана касније, Трупa је поново била на гостовању, а с њом и Пољакова.

Промена у приватном животу Пољакове настала је 19. фебруара 1909. године када се удала за Владимира Николајевића Садикова, секретара Председника Руске Думе.¹⁰ С Владимиром Николајевићем је добила ћерку Људмилу и с њим проживела преко тридесет година, делећи живот и избеглиштво све до 1943. године када их је у Аустрији његова смрт раставила.¹¹

Један од најзначајних датума у балетској каријери Пољакове била је и 1910. година када је одабрана за чланицу Трупe *Руски балет* (*Ballets Russes*) Сергеја Павловића Дјагилјева у Паризу.¹² У Трупe је заузимала место водеће солистичке с платом од 3.000 франака.¹³ Њено име је било исписано испод имена првака Трупe, а у програму је била објављена и њена фотографија. Њени наступи помињани су у париској штампи уз позната балетска имена са којима је играла, а нарочито у балетима *Шехерезада*, *Жизела*, и *Египатске ноћи*. Тако лист *Фигаро* истиче игру „Пољакове у групи јеврејских играчица“, а затим њену улогу Мирте, Краљице вила у *Жизели*, а лист *Галоа* саопштава да су у гледалишту ишле „овације за овацијама шармантним балеринама Карсавиној, Лопуховој и Пољаковој.“¹⁴ Успех Пољакове у чувеном трију одалиски у *Шехерезади* са Фјодоровом и Фокином, памтили су и помињали славни уметници Сергеј Григоријев и Александар Беноа у својим књигама. Беноа је записао да су сви играчи били изванредни, али су „посебно Фокина, Пољакова и Фјодорова биле чудесне“.¹⁵

По повратку са гостовања у Паризу, Пољакова је наставила да игра запажене улоге у балетима на репертоару Маријинског театра: *Дон Кихот*, *Рајмонда*, *Шчелкунчик*, *Пахита*, *Жар-птица*, *Кћерка Фараона*, *Египатске ноћи*, *Павиљон Армиде*, *Коњиц Вилењак*, *Годишња времена*, *Корсар*, *Преображење Флоре* и др, у кореографијама славних кореографа Петипа, Иванова, Горског, Фокина и других.¹⁶

Критичари петербуршких новина помињали су њено име и наступе, као на пример Валеријан Светлов у балетима *Жар-птица*, *Годишња времена*, *Шчелкунчик*, *Жизела*, *Пахита*, *Есмералда* и др.¹⁷ и Андреј Левинсон у балетима *Рајмонда*, *Корсар*, *Коњиц Вилењак* и др.¹⁸

9 *Петербургска газета*, 9. IV 1908. стр. 5.

10 ЦГИА, Москва, Фонд личности Но 497, опис 5.

11 По изјавама ученица Ј. Пољакове.

12 ЦГИА, Москва, Фонд личности Но 497, опис 5.

13 *Black notes* (Black Notebook) Дјагилјева, Dance Collection, N. Y. Lincoln Centre.

14 *Le Figaro*, 13. VI 1910. и *Le Gaulois*, јун 1910.

15 S. L. Grigoriev: *The Diaghilev Ballet 1909-1929*, London, 1960. и Alexandre Benois: *Reminiscences of the Russia Ballet 1941*, London.

16 Ежегодник Императорских театров, сезоне 1909/1910 – 1912/1913.

17 *Петербургска газета*, 14. X, 17. X, 10. XI 1913, 27. I 1914.

18 *Реч*, 13. XI 1912, 23. XII 1914 и 27. IX 1916.

Године 1913. 17. априла, Пољакова је одликована Сребрном медаљом на Владимировској ленти¹⁹, што је значило велико признање за њен рад и остварења у балету.

На сцени Маријинског театра у Петербургу Пољакова је наступала све до 1918. године, када се, према последњим забележеним подацима 1. октобра 1918, разболела и отишла у Дворску болницу.²⁰

Наиме, избијање Октобарске револуције у Русији угрозило је даље уметничко стварање Јелене Пољакове, као и многих других уметника тога времена. Ратни метеж, страх, неизвесност и глад, приморали су је да крајем 1918. године напусти Петроград и крене на југ Русије и тако ступи на пут избеглиштва. Одлазећи, није слутила да одлази заувек, да се више никад неће вратити у своју отаџбину.

На пут је кренула са мужем, ћерком и својом старом дадиљом, а повела је и једну своју ученицу, Алису Никитину.²¹ Никитина ће касније постати чланица Бечке опере и чланица *Руског балета* Дјагиљева.

Идући према југу Русије, задржали су се пар месеци у граду Кисловодску, који још није пао у руке „Црвених“, у коме су боравили многи уметници. Ту је у позоришту *Касино* организовала неке представе и држала приватне часове балета. У Кисловодску се упознала с младим композитором Сергејем Прокофјевим, који је ту привремено био корепетитор, и последњи пут се срела са Матилдом Кшешинском, славном балерином с којом је играла у Маријинском театру.²² Ратни догађаји приморали су Пољакову да крене даље у Одесу, где се такође краће време задржала. Затим је, заједно с породицом, бродом прешла Црно море до Цариграда, а онда опет бродом до Солуна. Пут их је даље водио у Југославију према којој су се већ увелико кретале реке руских избеглица. Тако су возом стигли у Скопље и ту се неко време задржали.

У Скопљу је Пољакова успела да организује, заједно са Никитином импровизовану балетску представу која се завршила овацијама.²³ Ту је добила од југословенских власти информацију где би могла да се стално запосли, односно да Опера с балетом постоји само у Загребу и у Љубљани и да могућности за њен професионални рад постоје само у овим центрима. Пољакова се одлучила за Љубљану.

У щубљанској Опери прихватила је ангажман у својству примабалерине, кореографа и шефа балета, а с њом и њена ученица Алиса Никитина, која је примљена за играчицу.²⁴ Љубљански балет био је такође у самом зачетку. На сцени Опере, Пољакова је поставила три балета: Шопенове *Силфиде*, 29. маја 1920, *Шехерезаду* Римског-Корсакова, 9. јуна 1921. и *Плесну легендицу* Риста Савина, 11. фебруара 1922, а такође и два балета у операма: *Таис* Жила Маснеа, 17. фебруара 1912, и *Лакме* Леа Делиба, 6. маја 1922. године.²⁵ У овим представама Пољакова је наступала као примабалерина, играјући гла-

19 ЦГИА, СССР, Москва, Фонд личности, Но 497, опис 5.

20 Исто

21 По сведочењу ученица Пољакове и запису Алексеја Кеуњина, *Политика*, 15 V 1929.

22 Алексеј Кеуњин, *Политика*, 15 V 1929.

23 Исто

24 Dr Henrik Nojbauer: Pogled nazad i napred, Pedeset let slovenskega baleta, 1970, str 7-8.

25 Repertoar Slovenskih gledališč 1867-1967. Popis premier in obnovitev, Qubqana, Slovenski gledališki muzej, 1967, str. 208-211.

вне улоге и главна сола. Осим тога, Пољакова је у Љубљани радила у Балетској школи, коју је водила.²⁶

У јеку свог рада у љубљанској Опери, Пољакова је дошла на гостовање у Београд, 14. фебруара 1922. године.²⁷ Са собом је повела свог ученика Сергеја Стрешњева, као партнера, и своју ученицу Метку Франке, са којом је наступила пред београдском публиком, у Народном позоришту. Лист *Политика* донео је осврт на ово гостовање са цртежом лика Јелене Пољакове. Непотписани извештач записао је да је „шеф балета љубљанске Опере, бивша чланица Императорског Театра у Петрограду, на синоћном балетском вечери у Народном позоришту постигла сјајан тријумф.“²⁸

Гостовање Пољакове у југословенској престоници одлучило је даљу судбину ове уметнице. Било јој је понуђено да пређе из Љубљане у Београд, а такође и њеном партнеру Стрешњеву. Очигледно, управа Народног позоришта је оценила уметничке квалитете Пољакове и колико би њеним доласком у Београд добила наша балетска уметност која је била у зачетку.

Пољакова је у Београду прихватила двоструки ангажман: у Народном позоришту, у коме је постала примабалерина, редитељ и кореограф, и у Глумачко-балетској школи, у којој је постављена за наставника за класични балет. У Глумачко-балетској школи, основаној 1921. године, Пољакова је била зачетник класичне балетске школе, јер је била први наставник у домену таквог образовања.²⁹ Њен ученик Сергеј Стрешњев, постављен је за првог играча Народног позоришта.³⁰

У време када је Пољакова ступила у Народно позориште, ансамбл је имао осам играчица, једанаест приправница, а на челу је била Клавдија Лукјанова Исаченко, као редитељ. Није било ни једног играча у ансамблу и није била изведена ни једна балетска представа. У појединим оперским представама, у деловима за уметничку игру, извођени су дивертисмани у режији Клавдије Исаченко, која није имала класично балетско образовање. Клавдија Исаченко, такође Русиња, имала је у Петрограду своју школу пластике и сценских изражајности (1913-1918),³¹ а у београдској Глумачко-балетској школи била је наставник за пластични балет, док наставника за класични балет није било.³² Доласком Јелене Пољакове у Београд указале су се први пут повољне могућности за класичан балет.

Своју прву београдску сезону у Народном позоришту Пољакова је почела 1. септембра 1922. године.³³ Први пут пред публику изашла је с поставком балета у опери *Продана невеста* Беджиха Сметане 21. октобра 1922. у коме је наступила и као балерина, играјући соло.³⁴ Њен рад оценио је критичар Милоје Милојевић у *Политици* саопштавајући да је „балет био

26 Исто под 24.

27 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1918-1922. Београд, 1922. стр. 37.

28 *Политика* 15 II 1922, стр. 4.

29 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1922-1923. Београд, 1923. стр. 9, 32 и 56.

30 Исто

31 Програма школе, Петроград 1916, стр. 38 са илустрацијама. Библиотека В.Т.О. Москва.

32 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1918-1922. Београд, 1922. стр. 41.

33 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1922-1923. Београд, 1923. стр. 56.

34 Плакат премнијере, МПУС. (Музеј позоришне уметности Србије)

жив али недовољно спретно распоређен"; затим да се „линије нису увек добро издвајале у јако стилизованим играма, које су, услед те стилизације, изгубиле много што шта од специфичности националног обележја”.³⁵

На крају сезоне, Пољакова је радила врло много и то на два плана, у позоришту и у школи, а тако је било и у наредним сезонама. Поставила је још два балета у операма *Кармен* Бизеа и *Јеврејка* Фроментала, у којима је имала и соли. (4. IV и 15. V 1923).³⁶

Крајем сезоне, 25. маја 1923. показала је резултате своје класе у Глумачко-балетској школи, на јавном наступу у позоришту.³⁷

Међутим, највећи и најзначајнији подухват у Балету Народног позоришта остварила је Пољакова постављајући прве самосталне балетске представе: *Шчелкунчик* Чајковског (одломци), 22. I 1923,³⁸ *Шехерезаду* Римског-Корсакова и *Силфиде* Шопена, 19. III 1923.³⁹

Шчелкунчик је поставила само у одломцима, јер је оценила да скромни ансамбл Народног позоришта није био у могућности да га изведе у целости. Направила је избор од седам одломака (Трепак, Кинеска игра, Источњачка игра, три Варијације и Велики Валс). Као балерина наступила је у Варијацијама и Великом валсу, а на листи представа се потписала као редитељ. Успех ове прве балетске представе био је очигледан, јер се приказивала девет пута у току половине сезоне. Штампала је најавила представу, али опширнији приказ није изашао.

Велику пажњу публике и велики одјек у критикама задобили су једночинни балети *Шехерезада* и *Силфиде*. Пољакова се на листи премијере потписала као аутор постављених игара, а као редитељ само у *Силфидама*. Представу је остварила у сарадњи с диригентом Илијом Слатином, редитељем Теофаном Павловским и сценографом и костимографом Леонидом и Римом Бранловски. Као примабалерина наступила је у оба балета. Била: Силфида у *Силфидама*, Салфинас у *Шехерезади*.⁴⁰

У постављању ових балета Пољакова је имала искуства јер их је пре Београда поставила у Љубљани, али их је добро познавала јер је у њима играла у оригиналним кореографијама Мнхаила Фокина, у Паризу 1910. године.

О овом подухвату Пољакове и Народног позоришта изишло је дванаест приказа у штампи, што најбоље сведочи о значају и интересовању за ову балетску представу сачињену од два балетска дела.

Заслуге Пољакове изнете су у први план осврта у штампи. Критичар листа *Време*⁴¹ запазио је све квалитете њене игре као балерине и као редитеља балета, а изнео је и мале примедбе. По његовом мишљењу, Пољакова је „показала да је доиста права балетна играчица и да уме да игра. Можда би требало да има мало више темперамента. Недостатак тога надокнађен је тиме што је у своју игру унела много разумевања, труда и коректности. Најуспелије је дала игру мачева, у којој је изашла изван себе и оквира, и

35 *Политика*, XVIII, 1922, бр. 5207, стр. 4.

36 Листе представа, МПУС.

37 Програм представе, МПУС.

38 Листе премијера, МПУС.

39 Исто

40 Исто

41 *Време*, III, 1923, бр. 449, стр. 4.

коју је оживела неким новим животом". Приказ је закључно тврдњом да је балетско вече „мало успеха, већег него што се и очекује за почетак", као и да се „од синоћ може рећи да наше позориште има свој балет". Саопштио је и важан податак о бројној посети, препуном позоришту, као и одличном пријему публике, када је „извођење поздравио сав Београд". Овај критичар је сматрао да је други изведени балет, *Силфиде*, боље успео јер је „игра силфиде, нарочито г-ђе Пољакове, а тако исто и песника г. Стрешњева, дала илузију великих балета са запада."

О подухвату Пољакове веома повољно писао је и критичар Милоје Милојевић:⁴² „Госпођа Пољакова је уметница у којој сваки нерв вибрира у ритмичком замаху и заносу. Перфидна оријенталка, сензуална жена харема, добила је у њој интерпреткињу првог реда..." Пишући о *Силфидама* забележио је да су „Г-ђа Пољакова, г. Стрешњев, г-ца Бошковић и г-ца Бологовска показали много лепоте балетске технике". Сматрао је да је „експеримент са балетом успео" и да је на представи било „сјаја и пуно оријенталске атмосфере, па разуме се и пуно аплауза." У нешто каснијем приказу, Милојевић је у СКГ-у изнео и извесне примедбе.⁴³

Позитиван приказ написао је и критичар Петар Ј. Крстић.⁴⁴ У први план истакао је домете ликовне инсценације у *Шехерезади*, сматрајући да је „технички сјајно опремљена у погледу декора и костима (г. и г-ђа Браиловски), а сама представа тече глатко и складно (г. Павловски и г-ђа Пољакова)."

Међу општим похвалама појавио се и друкчији приказ из пера Станислава Винзвера,⁴⁵ који је једини остао незадовољан *Шехерезадом*, јер је по његовом мишљењу „постављена ружно и вашарски у рђавом смислу речи". Његово мишљење остало је усамљено.

У наредној 1923/24. сезони, у Балету Народног позоришта дошло је до крупних промена у уметничком и руководећем кадру и у репертоару. Јелена Пољакова више није била сама. Балет је добио директора, првог играча и редитеља, Александра Фортуната, и нову примабалерину, Нину Кирсанову.⁴⁶ Изведен је први целовечерњи балет *Копелија* Леа Делмба.

Пољакова је остварила улогу Сванилде у *Копелији* у алтернацији са Нином Кирсановом, која је играла на премијери. Представа је изведена 11. јуна 1924. у режији и кореографији Александра Фортуната, под дириговањем Драгомира Ризнића и у ликовној опреми Владимира Жедринског.⁴⁷

Премијера *Копелије* била је прворазредни догађај у Београду. Ишчекивао се резултат домаћег ансамбла после извођења овог дела од стране Загребачког балета, на гостовању у Београду (12. I 1923).⁴⁸

Премијера *Копелије* означила је ново поглавље у развоју Балета Народног позоришта. Она је показала способност ансамбла да савлада тешкоће озбиљних репертоарских покушаја и отпочне са приказивањем познатих балетских дела из класичног балетског репертоара.

42 *Политика*, XX, 1923, бр. 5354, стр. 5.

43 *Српски књижевни гласник*, II.С. књ. VIII, 1923, бр. 7, стр. 537-540.

44 *Препород*, II, 1923, бр. 65, стр. 4.

45 *Мисао*, V, 1923, књ. XI, бр. 8, стр. 611-612.

46 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1923-1924. Београд, 1924, стр. 10.

47 Листа премијера, МПУС

48 Листа представе, МПУС

Београдска културна јавност очекивала је с узбуђењем премијеру а целокупна београдска штампа посветила је пажњу овом балетском новитету. Чак је и књижевница Исидора Секулић сматрала за потребно да се огласи у *Српском књижевном гласнику*, а њен приказ могао је да послужи као узор за писање балетских критика. Књижевница је оценила да је *Копелија* „изведена код нас сјајно и раскошно. Ишло се за наше прилике до крајњих могућности, и са декором, и са костимима, и са балетским креацијама и стилем, и са осветљењем и бојама, и са групом живих и мртвих објеката. Све је дрхтало од пуноће. Нигде празнине, недоумице или умора. Један жив органски ток, од првих корачића на прсте уздигнуте Сванилде, до последњег сјајно, складно и тачног смиривања игре у грандиозну живу слику балетског ансамбла.”⁴⁹

На жалост, креација Пољакове, као Сванилде, није добила заслужени приказ, јер Сванилду није играла на премијери после које излазе критике, него на репризи, али то није умањило вредност њеног сигурно успелог остварења.

Пољакова је у оперско-балетском репертоару остварила још једно ново соло, у опери *Пикова дама* Чајковског 23. VI 1924.⁵⁰ и као кореограф поставила два балета у операма *Лакме* Леа Делиба 23. IX 1923. и *Манон* Жила Маснеа, 18. II 1924.⁵¹

Са својим ученицима, Пољакова је приредила *Балетско вече* у Народном позоришту, 6. и 14. фебруара, а 12. априла у Панчеву. На крају школске године, показала је резултате своје класе на заједничкој представи *Матине* Глумачко-балетске и Музичке школе, 12. јуна 1924. године.⁵²

Наредна сезона, 1924/25. протекла је за Пољакову успешно и са видним уметничким резултатима. Као примабалерина играла је своје раније улоге, остварила ново соло у опери *Аида*, 1. маја 1925.⁵³ и главну улогу у *Лабудовом језеру* Чајковског, Одету, 29. јуна 1925.⁵⁴ Као кореограф, поставила је игре у драми *Свадебни марш* Анри Батаја, 29. X 1924.⁵⁵ Као педагог, извела је класу својих ученица и припремила испитну представу Глумачко-балетске школе, 15. и 23. V 1925.⁵⁶ Гостовала је с београдским балетом у Сарајеву од 7-10 маја 1925.⁵⁷

Међутим, најзначајнији подухват Пољакове у сезони био је наступ у улози Одете у *Лабудовом језеру*, поред Нине Кирсанове као Одилије, у кореографији Фортуната, под дириговањем Стевана Христића и ликовној инсценацији Владимира Жедринског.⁵⁸

Критика је веома позитивно оценила премијеру балета. Криричар *Политике*⁵⁹ је изнео да су за подухват „били најзаслужнији Фортунато, Пољакова, као Одета, и Кирсанова, као Одилија.”

49 *Српски књижевни гласник*, Н.С. књ. XII, 1924, бр. 5, стр. 387-390.

50 Листа представе, МПУС

51 Листе представе, МПУС

52 Листа представе, МПУС

53 Листа представе, МПУС

54 Листа премијере, МПУС

55 Листа премијере, МПУС

56 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1924-1925. Београд, 1925. стр. 31.

57 Исто, стр. 37.

58 Листа премијере, МПУС.

59 *Политика*, XXII, 1925, бр. 6170, стр. 5.

У игри Пољакове и Кирсанове, Јован Палавестра⁶⁰ је запазио поред општег успеха и посебне детаље ових балерина. Код Пољакове је истакао „моменат који се ретко запажа: *Adagio* у II чину.” Нешто касније по одржаној премијери, у листу *Новое время*, критичар Константин Шумљевић је одао пуно признање за креацију Пољакове на београдској сцени. Записао је да је „Г-ђа Пољакова – Одета – на висини старог петербуршког класичног балета. Она је показала истинску класу и у пуном смислу речи украсила је спектакл (представу) поезијом своје игре.”⁶¹

У наредној сезони 1925/26. Пољакову су чекали такође замашни послови у позоришту и у Глумачко-балетској школи, које је са успехом остварила. Она је одиграла две нове улоге у балетском репертоару: Краљицу вила у Адамовој *Жизели* и Лепотицу у *Делији Крпи у очараном дворцу* Оскара Недбала, познатом под именом *Од бајке до бајке*, наставила да игра улоге из репертоара од раније и спремала ученике Глумачко-балетске школе за јавне наступе.

Премијера *Жизеле* и *Делије Крпе* одржана је исте вечери у режији и кореографији Александра Фортуната 24. априла 1926. под дириговањем Драгомира Ризнића и ликовној инсценацији Павла Фромана (*Жизела*) и Владимира Жедринског (*Делија Крпа*).⁶²

Критика је повољно оценила извођење ових балетских дела, а публика се посетом одазвала на представе. Критичар Велимир Живојиновић је оценио је да Пољакова као Краљица вила била „изврсна са својом отменом линијом пуном стила.”⁶³ Критичар листа *Реч*, Јован Палавестра, био је просто очаран лепотом и перфекцијом балетске игре београдских примабалерина тврдећи да су „једну од најлепших песама које су на врховима својих стопала и својом јединственом грацијом покрета и ритма испевале на нашој сцени г-ђе Кирсанова и Пољакова.”⁶⁴

Са својим ученицима балетске школе приредила је 11. X 1925. Балетски дивертисман (који је приказан четири пута), Балетско матине 9. I 1926. и две представе балет-пантомиме *Мачак у чизмама* Владимира Нелидова, 17. и 27. VI 1926.⁶⁵

Следеће, 1926/27. сезоне, Пољакова је у Народном позоришту била веома запослена, а такође и као педагог у Глумачко-балетској школи. Остварила је нову улогу, Кнегињу Аурору у балету *Очарана лепотица*, увежбала Наташу Бошковић у овој улози и врло много се ангажовала на припреми овог балета.

Међутим, Пољакова је у овој сезони заиграла први пут на сцени Народног позоришта улогу *Жизеле* у *Жизели* Адолфа Адама, на репризи од 25. новембра 1926. године, што је од посебне важности и значаја за њу и за Балет Народног позоришта. *Политика* је тога дана забележила промену у представи *Жизеле* у којој први пут наступају главни протагонисти: Јелена Пољакова (*Жизела*), Наташа Бошковић (*Краљица вила*) и Максимилијан

60 *Реч*, II, 1925, бр. 372, стр. 3.

61 *Новое время*, 1925, бр. 1250, стр. 3.

62 Листа премијере, МПУС.

63 *Мисао*, VIII, књ. 21, 1926, бр. 1-2, стр. 113.

64 *Реч*, III, 1926, бр. 618, стр. 3.

65 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1925-1926. Београд, 1926, стр. 31.

Фроман (Алберт), а затим је известила да Пољакова први пут игра Жизелу „на онакав начин на који је играла Ана Павлова у Русији.” То је значило да је Пољакова показала Београду улогу Жизеле у оригиналној кореографији, а не у кореографији Фортуната, у којој се играла од премијере (24. IV 1926).

Наиме, у овој сезони поново је дошло до промена у Балету Народног позоришта. Кирсанова и Фортунато су напустили Београд, а за новог шефа Балета дошао је Фјодор Алексејевич Васиљев, некадашњи солиста петербуршког Маријинског театра, који је каријеру завршио као солиста I реда.⁶⁶ Васиљев је обновио неколико дивертисмана у операма својим поставкама и остварио фантастични балет у три чина *Очарана лепотица* Петра Чајковског 16. јуна 1927. под дириговањем Стевана Христића и ликовној инсценизији Владимира Жедринског.⁶⁷ Заслугом Васиљева, београдска публика је добила прилику да се упозна са оригиналном кореографијом Маријуса Петипа, у којој је ово дело Чајковског приказано у Петрограду 1890. Иако се на листи представе Васиљев потписао као редитељ и кореограф, нема сумње да је своју поставку урадио према оригиналној, у којој је и сам својевремено наступао. Томе у прилог говори чињеница уметничке сарадње Јелене Пољакове у остваривању ове представе. Пољакова је наступила у главној улози Књегинје Ауроре, увежбала је солисте и ансамбл и своје ученике из Глумачко-балетске школе. Пољакова је своје знање и искуство стечено у Русији, у Маријинском театру, у коме је играла, пренела на београдску сцену. Осим тога, она је посебно увежбала Наташу Бошковић у улози Књегинје Ауроре и након премијере ову улогу у потпуности препустила младој балетској првакињи, што је био изузетан гест велике уметнице.

Сарадња са Васиљевим била је у правом смислу стваралачка јер су се добро познавали из Петрограда, играли заједно у Маријинском театру и гостовали по Северној Европи 1909. На њену препоруку Васиљев је и дошао у београдско Народно позориште.

Успех је био потпун. Критика је *Очарану лепотицу* прогласила за најуспелије остварење Балета Народног позоришта од његовог постојања. Већина критичара истакла је у први план заслугу Васиљева за читав подухват и одмах затим и заслугу Пољакове. Оцењен је удео Пољакове као носиоца главне женске улоге и као сарадника на реализацији представе.

Критичар Милоје Милојевић⁶⁸ забележио је да је Пољакова „са свом виртуозношћу балеткиње од расе и стилске културе креирала Аурору беспрекорно.” Сличне тврдње износили су и други критичари. Живко Милићевић⁶⁹ истиче да је „Симпатична г-ђа Пољакова, једина права играчица у овом ансамблу, носила и овог пута вече.” Петар Ј. Крстић⁷⁰ бележи да је Пољакова „играла насловну улогу Књегинју Аурору, са њеним познатим уметничким способностима.” А критичар *Времена*, потписан иницијалом Н⁷¹ износи задовољство што је „Њену лепу културу видео и овог вечера у

66 Народно позориште у Београду. Позоришни годишњак 1926-1927. Београд, 1927. стр. 10. Библиотека В.Г.О. Москва, Картотека личности.

67 Листа премијере, МПУС.

68 Српски књижевни гласник, Н.С. књ. XXI, 1927, бр. 5, стр. 380-382.

69 Политика, XXIV, 1927, бр. 6873, стр. 8.

70 Правда, XXIII, 1927, бр. 161, стр. 5.

71 Време, VII, 1927, бр. 1971, стр. 6.

улози кнегиње Ауроре, коју је изводила изванредном прецизношћу и чистотом.”

О постигнутим резултатима Пољакове у раду са својим ученицима школе, који су учествовали у представи, штампа је такође донела записе у критикама. Милојевић је забележио да је Пољакова „успела да васпита омладину очарану сјајем декора и лепотом балетске линије, одушевљену специфичним дражмама игре у служби драме, тако да ми данас имамо ансамбл способан да решава и реши проблеме класичног балета.” Петар Ј. Крстић је у *Правди* изнео да су „под њеним руководством обучена и деца Глумачко-балетске школе, која су у синоћном балету имала удела, и показала изванредан успех у покретима и ритму, и била су необично симпатично гледана и поздрављена.” Управо ови исписани редови критичара и композитора Крстића, били су од посебног значаја за вредновање педагошког рада Јелене Пољакове код нас, и уопште њене драгоцене уметничке сарадње на припреми овог балетског дела. Крстић је такође упозорио да „највећи део заслуге за техничку спрему игара у целом балету, припада Пољаковој, која неуморно, у миру, без рекламе, савесно и са много стрпљења ради свој тежак посао.”

Тако се критика поводом представе *Очарана лепотица* најзад огласила на прави начин, у пуном одзиву и одала признање Јелени Пољаковој за њен целокупан балетски ангажман у Београду.

О Јелени Пољаковој, о вредности њене уметничке личности, сазнаје се кроз занимљив и изузетно пажње вредан догађај који се догодио приликом гостовања славне руске и светске балерине Ане Павлове у Београду, 23. и 24. марта 1927. године.⁷² Пољакова је с Павловом играла у петербуршком Маријинском театру, у Русији и на гостовањима у Европи, 1908, 1909. и 1910, која су донела светску славу руском балету. Долазак Ане Павлове у Београд био је велики и значајан догађај на уметничком и културном плану југословенске престонице али је он био и за Пољакову такође значајан. У току свог боравка у Београду, Павлова је друговала с Пољаковом и имала прилику да види и процени рад Пољакове у балету. Наиме, Павлова је присуствовала проби *Очаране лепотице* и том приликом изразила задовољство радом београдског балета, а то је значило радом Пољакове, која је управо увежбавала ансамбл за велику представу. Павлова је похвалила рад солиста, а Наташи Бошковић и Анатолију Жуковском, ученицима Јелене Пољакове, прорекла лепу будућност у балету, што се убрзо остварило. Фотографска камера забележила је тренутак присуства Ане Павлове с ансамблом београдског балета, Пољаковом и Фјодором Васиљевим, директором београдског Балета.⁷³

Упоредо са радом у позоришту Пољакова је радила у Глумачко-балетској школи, у којој је са својим ученицима припремила балетску представу за крај школске године, одломке из Бајеровог балета *Вила лутака* и дивертисман, која је четири пута приказана у Народном позоришту. Тим поводом управа Народног позоришта објавила је веома похвалну оцену о извођењу и посебно о педагошком раду Пољакове. Забележено је „да су одломци *Виле лутака* видно запажени, којом су приликом и код најмлађих ученица истак-

72 Листа представе, МПУС и Позоришни годишњак 1927-1928. Београд, 1928, стр. 29.

73 Фотографије, МПУС.

нуте све добре одлике школе г-ђе Пољакове. Старије ученице, већ чланице Народног позоришта, имале су више тачака знатног успеха.”⁷⁴

Редовни ангажман Јелене Пољакове у београдском Народном позоришту завршио се у сезони 1926-1927. Већ наредне сезоне 1927-1928, Пољакова је наступала више пута као примабалерина у својим ранијим улогама, у балетима на репертоару, али само као гошћа.⁷⁵ Међутим, њена уметничка сарадња с Народним позориштем није престала већ се наставила у другачијем ангажману.

Нови шеф Балета у сезони 1927-1928. постала је Маргарита Фроман, примабалерина, кореограф и редитељ, бивша прва солисткиња московског Бољшој театра.⁷⁶ Фроманова је прешла у Београд из Хрватског народног казалишта у Загребу, а београдској публици је већ била позната по својим гостовањима, прво као примабалерина, а затим и као кореограф и редитељ.

Управо у тој сезони 1927-1928, док је Пољакова играла као гостујућа примабалерина, збио се још један важан догађај од значаја за нашу уметност и културу и посебно за Јелену Пољакову. У Београд је дошла на гостовање славна руска и светска балерина Тамара Карсавина, 13. и 14. марта 1928. године.⁷⁷ Карсавина и Пољакова биле су школске другарице. Училе су заједно у Петербуршком театралном училишту и заједно завршиле балетско школовање 1902. године. Друговале су и играле заједно у Маријинском театру у Петрограду и гостовале у Европи. Током свог боравка у Београду, Карсавина се дружила с Пољаковом, упознала се с њеним радом у позоришту и у балетској школи и изразила о томе похвално мишљење. Посета ове велике балерине Београду, овековечена је фотографском камером, а једна од фотографија забележила је Карсавину и Пољакову на улици испред Народног позоришта, у друштву с Наташом Бошковић, примабалерином и Даницом Живановић, солисткињом Народног позоришта у Београду, која се чува у Музеју позоришне уметности Србије.⁷⁸ Класне другарице Карсавина и Пољакова, нашле су се заједно у Народном позоришту у Београду десет година након изгона из своје отаџбине Русије.

Посете славних руских и светских балерина Ане Павлове и Тамаре Карсавине допринеле су да наша позоришна и уопште културна средина постане потпуно свесна какву заправо балетску величину, Пољакову, има у своме окрнљу!

Када је Маргарита Фроман постављала на београдску сцену познати балет *Коњик вилењак* Цезара Пуњија, с премијером 14. маја 1929. године,⁷⁹ у коме је наступила и као примабалерина, играјући главну улогу, Царевну, Јелена Пољакова више није била у сталном ангажману у Народном позоришту. Фроманова је понудила Пољаковој да у овој представи наступи и у њој обележи 25-годишњицу свог уметничког рада. Позив је прихваћен и Јелена Пољакова је у улози Царевне у *Коњик вилењаку* прославила свој јубилеј 21. маја 1929. године и опростила се од београдске балетске сцене

74 Народна позоришта у Београду. Позоришни годишњак 1926-1927. Београд, 1927. стр. 33.

75 Народна позоришта у Београду. Позоришни годишњак 1927-1928. Београд, 1928. стр. 29.

76 Народна позоришта у Београду. Позоришни годишњак 1927-1928. Београд, 1928. стр. 10.

77 Исто, стр. 29.

78 Фототска, МПУС.

79 Листа премијере, МПУС.

као примабалерина.⁸⁰ Том приликом одликована је орденом Светог Саве V реда, који јој је додељен од Краља Александра II Карађорђевића, на предлог министра просвете.⁸¹

Невероватни судбински круг се затворио. На почетку своје балетске каријере Пољакова је играла у *Коњицу виленјаку*, пред лицем самога Цара Русије, Николаја II Романова, а на крају играчке каријере у истом балету, у Београду, одиграла је своју последњу улогу и од Краља Југославије, Александра II Карађорђевића добила одликовање!

Прославу јубилеја Јелене Пољакове забележила је београдска штампа и том приликом писало се о њеном раду у нашем балету и у Глумачко-балетској школи. Поједини прилози, као на пример новинара и публицисте Алексеја Ксуњина, донели су низ драгоцених података о животу и уметничком раду Пољакове до 1919. године, у Русији и на гостовањима у Европи, затим на путу избеглишта, од Скопља и Љубљане до Београда.⁸²

При крају сезоне приредила је у Народном позоришту испитну представу своје Балетске школе под називом *Концерт*, састављен од великог балетског дивертисмана са петнаест тачака и од првог чина Делибове *Копелије*, у својој режији и кореографији, 14. IV 1929.⁸³

Неочекивани, поновни ангажман Јелене Пољакове у београдском Народном позоришту уследио је на половини сезоне 1929-1930. када је Маргарита Фроман 21. децембра 1929. године прекинула свој ангажман у Београду и вратила се у Загреб.⁸⁴ Јелена Пољакова замољена је од управе позоришта да постане шеф Балета, привремено, што је прихватила и од јануара 1930. до краја сезоне, 1. јула 1930. године, налазила се на челу београдског Балета.

Током овог ангажмана у трајању од шест месеци Пољакова је осим руковођења балетом поставила два балета у операма *Самсон и Далила* Камија Сен-Санса, 13. фебруара 1930. и *Чаробни стрелаш* Карла М. Вебера, 28. маја 1930.⁸⁵ У постављању великог балета у 1. и 4. слици у опери *Самсон и Далила* кореографију је остварила у сарадњи са Маргаритом Фроман и с њом се заједно потписала на листи представе.

Са ученицима своје балетске школе приредила је у Народном позоришту *Балетско матине*, 4. маја 1930. године.⁸⁶

Одласком Маргарите и Максимилијана Фромана из Београда, Балет Народног позоришта остао је без једне примабалерине и без првог играча. Због тога је цео предвиђени репертоар био доведен у питање. Међутим, Пољакова је поклонила поверење и максимално помогла својим бившим ученицима Наташи Бошковић, примабалерини, и Анатолију Жуковском, који је још увек формално био у звању солисте, иако је већ играо главне улоге, да целокупан балетски репертоар изнесу сами. То је био прави подухват

80 Листа представе, МПУС.

81 Народне позориште у Београду. Позоришни годишњак 1928/29 – 1931/32. Београд, 1932. стр. 20.

82 *Политика*, 15. V 1929.

83 Листа представе, МПУС.

84 Исто под 81, стр. 11.

85 Листе премијера, МПУС.

86 Листа представе, МПУС.

који је на задовољство ових младих уметника и њихове професорке у потпуности успео. Обоје су постигли ванредне резултате, које је и штампа забележила, а Жуковски се дефинитивно потврдио као први играч Народног позоришта.

После овог свог ванредног ангажмана, Пољакова задуго, пуних десет година, није била у званичној, службеној, сарадњи са Народним позориштем, али је њено присуство у стручном погледу било стално. Она је често боравила у позоришту и обављала стручне консултације. Колико је њено присуство било неопходно најбоље се види по томе што је управа Народног позоришта одлучила да је у сезони 1939-1940. ангажује за Главну инструкторку Балета.⁸⁷ Предлог је дао њен некадашњи ученик, први играч Анатолиј Жуковски који је био шеф балета од 1938/39. пошто је већ од 1935. године вршио ту дужност.⁸⁸ Тако се Пољакова на најбољи начин вратила у Народно позориште, али, на жалост, не задуго, јер је убрзо избио Други светски рат, који је овај ангажман прекинуо катастрофалним фашистичким бомбардовањем Београда и разарањем Народног позоришта у Београду 6. априла 1941. године.

У време када је била главна инструкторка, дошао је у Београд славни руски балетски уметник, кореограф Борис Романов и у Народном позоришту поставио три балета: *Тамара*, *Балерина и бандити* и *Болеро* (14. X 1939). Пољакова и Романов били су колеге и пријатељи. Играли су заједно у Маријинском театру у Петербургу и у трупи Сергија Дјагилјева у Паризу 1910. Двадесет година после изгнанства из Русије, нашли су се у Београду на сарадничком послу у Народном позоришту.

Неколико година раније, 1932. Пољакова је имала сусрет и са славним руским композитором Николајем Черепњином, који је у Београд дошао на премијеру свог балета *Тајна пирамиде*, а затим и дириговзо извођењем свог дела. Черепњин је био диригент у Маријинском театру у Петербургу у време када је Пољакова била солисткиња балета Маријинског театра.

Сусрети Пољакове с Тамаром Карсавином, Аном Павловом, Борисом Романовим и Николајем Черепњином, славним руским и светским уметницима, приликом њихових гостовања у Народном позоришту у Београду, привукли су пажњу наших уметника и културне јавности. Бележили су их фото камере и штампа. Они су били од значаја за Пољакову, јер се тада најбоље показало ко је била пре доласка у нашу земљу, али су истовремено били од значаја за Народно позориште, најбољи доказ разине нашег балета и наше културе тога времена.

Током читавог свог играчког ангажмана у београдском Народном позоришту, Пољакова је, нарочито на почетку, неговала и своју играчку концертну делатност. Приређивала је многобројне концерте са одабраним члановима балета и обишла разне градове широм Југославије. То се најбоље види по бројним молбама за добијање дозволе за одржавање концерта и умањење пореза јер се радило о уметничким наступима, упућеним Министарству просвете Југославије.⁸⁹ Највећи број концерата приредила је током ле-

⁸⁷ Народно позориште у Београду. Позоришни годишњаци 1935/36 – 1939/40.

⁸⁸ Исто

тњих месеци када Народно позориште није радило, затим о разним свечаностима и празницима. Међу тим концертима највише је било оних које је одржала у добротворне сврхе, пре свега за помоћ руским избеглицама, Руском Црвеном крсту, децјим домовима, школама итд.

Од самог почетка свог балетског ангажмана у Београду Пољакова се бавила педагошким радом, паралелно са радом у Народном позоришту. Прво као наставник за класичан балет у Глумачко-балетској школи од 1922. године, а затим, 1923. такође паралелно, у својој приватној школи која се звала Балетска школа Јелене Пољакове.⁹⁰ Већ од 1927. године, када је Глумачко-балетска школа престала са радом, Школа Јелене Пољакове била је једина образовна установа таквог ранга која је могла да замени државну школску институцију. Висока уметничка репутација Јелене Пољакове доводила је бројне ученике у њену школу, што је обезбедило трајност и континуитет школе. Настава се одржавала свакодневно све до последњег дана њеног постојања, до 1943. године, када је Пољакова заувек напустила Београд.

Балетска школа Јелене Пољакове налазила се у Косовској улици број 51 у дворишној згради, која постоји и данас. Ту су долазиле девојчице узраста од пет до десет година и биле распоређиване по групама. Међутим, у школу су долазили и играчи који су били у ансамблу Народног позоришта у намери да се боље образују, а такође и солисти, желећи да се усавршавају. Школска година је трајала девет месеци и завршавала се испитном представом на сцени Народног позоришта. Поједини играчи, бивши ученици школе, суделовали су на концертима и испитним представама. Пред избијање Другог светског рата, школа се преселила у Руски дом.

Нешто више о Балетској школи Јелене Пољакове, начину рада, изгледу, а пре свега о начину учења Пољакове као наставнице, као и о њеном личном изгледу, одевању и понашању, изнеле су њене бивше ученице на специјално припремљеној манифестацији *Вече Јелене Пољакове* у Музеју позоришне уметности Србије, 21. фебруара 1994. године. Вече је организовано у оквиру прославе великог јубилеја, 125 година рада Народног позоришта у Београду, и обележена је 110-годишњица рођења Јелене Дмитријевне Пољакове.

Том приликом њена бивша ученица Иванка Милутиновић-Марковић, изнела је сећање на своје балетско образовање у Балетској школи Јелене Пољакове. Сматрајући га изузетно интересантним, доносимо га готово у целини.

„У сутурену зграде налазила се велика правоугаона сала где је на подигнутом подијуму, на обичној столици, седела г-ђа Пољакова. Зидови су били прекривени огледалима, а дуж зидова је био „бар”. За клавиром је седела старија госпођа, такође Русиња.

Г-ђа Пољакова је била средњег раста, крхка и мршава, са дивно извајаним ногама. Црте лица биле су доста благе, са смејним очима и изразито беле пути. Косу је фарбала смеђе, у поређењу са мојом мајком деловала ми је старије, а њена ћерка Милочка имала је преко двадесет година. Носила је једноставне хаљине, тамнијих тонова или сукње са блузама. Уместо ци-

89 Архив Југославије, Министарство просвете. Сиг. 66-636-1056.

90 Исто

пела или патика носила је сандале од плетене коже. Руке су јој биле неговане са лакираним ноктима и на свакој руци имала је по један старински прстен, а око врата више златних ланчића са медаљоном. Када би објашњавала неке покрете приметила сам да јој руке подрхтавају, чини ми се да је патила од главобоље, јер је често масирала чело. Са сигурношћу могу рећи да је доста добро говорила српски језик док је све покрете називала француским језиком, али је бројала на руском: раз, два, три ..., што је било карактеристично.

Седела је на столици раширених ногу, никада није прекрштала ноге преко колена, руке су јој биле у крилу, а руком би и прстима објашњавала покрете за игру. Имала сам утисак да ће сваког трена скочити са подијума и наставити да игра по сали, толико је била занета игром а то најбоље доказује њена посвета у мом споменару „да је балет бајка“ за њу. Прво смо радили егзерсис – клас, и загревање а затим на средини сале разне скокове и комбинације варијација. Интензивне вежбе су почињале два месеца пред јавни наступ, балетско матине у Народном позоришту. На крају сваке године давала је завршни концерт своје школе. Програм је састављала из делова познатих балета: *Копелије*, *Силфида*, *Лабудовог језера*, *Шчелкунчика*, *Цвећа мале Иде*, и разних дивертисмана, све у кореографији Пољакове прилагођено нашем узрасту и знању балета.

Што се ближио дан представе нервоза је била све већа, а врхунац узбуђења била је генерална проба и сама представа. На предлог моје мајке и уз сагласност осталих мајки „малих балерина“, даровали смо Пољаковој сребрну лисицу као израз захвалности за њен труд и бригу за ученице. Дар јој је предат после концерта и г-ђа Пољакова, врло дирнута пажњом, сузних очију се захвалила.

Када је моју мајку и мене г-ђа Пољакова позвала на чај у свој стан, то је био велики дан за мене. Чудном атмосфером је одисао цео амбијент њеног стана. Много слика и ситних предмета по комодама и на столу, више лампи са абажурима и пригушним светлом. Њена ћерка Милочка служила је чај из самовара који сам тада први пут видела, тако да сам била омађијана и све посматрала са чуђењем као да нисам у Београду него у Русији.⁹¹

Рад Школе Јелене Пољакове и постигнути резултати најбоље су се видели приликом годишњих испитних представа, приређиваних крајем летњег семестра, маја или почетком јуна месеца. Тада је и стручна критика доносила прилоге у штампи, а управа Народног позоришта могла је тачно да оцени и изабере играче за подмладак свог балетског ансамбла. Публика је пунила позоришну дворану тако да су *Балетски матинеји* морали да се понове. Концерти и испитне представе приређивани су све до 1942. године и били су састављени из појединих одломака познатих балетских дела и низа различитих дивертисмана, све у кореографији и режији Пољакове.⁹²

О педагошком раду Јелене Пољакове критика је од самог почетка доносила похвалне оцене. Сматрајући је творцем српског балета, критичар, пот-

91 Текст поклонен МПУС.

92 Листе представа, МУПС.

писан псеудонимом *Театрал*⁹³ изнео је већ 1924. године, битне карактеристике њеног рада, које ће задржати до краја. „Тихо, без икаква шума и галаме, без икакве рекламе и готово без икаквих трошкова, који оптерећују државну касу, створен је у Београду прави класични балет, боље рећи мали балет, сличан познатом руском балету. Благодарећи срећној случајности, у Београду се нашла као избеглица једна од најбољих балеткиња, играчица из бившег царског балета, госпођа Јелена Пољакова, која се ставила на чело школске управе балетске школе, а која је за сразмерно врло кратко време постигла велике, дивне и неочекиване резултате. Доказ пружа само балетско вече које је било приређено у Манежу. Мале балерине су са толико отмености и грације изводиле у игри креације Глазунова, Грига и друге уметнике, а училе су код гђе Пољакове не више него само 3 месеца.”

Српски композитор Петар Ј. Крстић, стални балетски критичар листа *Правда*, изрекао је свој суд о успеху педагога Јелене Пољакове поводом балетског матинеја њене школе 1931. године.⁹⁴ Изузетно похвално оцењујући резултате њеног рада, њених ученика и пре свега изnoseћи стручне квалитете који су карактерисали уметницу Пољакову, Крстић је записао: „Кореографију и режију за балете и дивертисман израдила је Јелена Пољакова документирајући не само своју стручну спрему, већ и уметнички укус и критеријум за естетску стилизацију, како појединих тачака, тако и целог програма. Успех је био у свима тачкама одличан. Све балерине од оних најмањих од 5 година до најстаријих изводиле су своје тачке прецизно и грациозно, као готове уметнице. Код свију се јасно види извештан степен технике. Многе су од ученица имале соло тачке у којима су могле јасно да изразе своју индивидуалну технику и уметност, а ансамбли су били тако прецизно и уметнички увежбани, како се може очекивати само од професионалне балетске трупе.”

Такође српски композитор стални балетски критичар *Политике*, др Милоје Милојевић, бележио је успехе Школе Јелене Пољакове и такође бележио ванредне резултате Пољакове на педагошком раду, записао је 1934. године да је „Балетска школа Јелене Пољакове једна дефинитивно организована педагошка уметничка установа која ауторитативно развија и у нашој средини сјајне традиције руског балета. Нове младе снаге се у тој школи појављују, развијају и усавршавају и у њој добијају најзад и свој дефинитивни развој. А те младе снаге нису више само деца руских родитеља већ су и југословенска деца...”⁹⁵

Др Милојевић је приметио да се у Школи Јелене Пољакове све више школују деца из наше, српске, средине и да показују завидне резултате. Наговестно је долазак младих српских балетских играча и играчица који ће убрзо почети да испуњавају ансамбл Народног позоришта.

И поред значајних резултата које је Школа Јелене Пољакове постигла, ипак се почело поново мислити на отварање државне школе за балетско образовање. Тако је дошло до отварања балетског одсека Средње балетске школе при Музичкој академији у Београду, у школској 1937-1938. години.

93 *Цицваринген Београдски дневник*, 10. II 1924.

94 *Правда*, 5. V 1931.

95 *Политика*, 17. IV 1934.

Јелена Пољакова била је изабрана за наставника балета одмах на почетку.⁹⁶ Водила је класу својих ученика све до 1943. године. Опет је радила паралелно, у Музичкој академији и у својој приватној школи.

Други светски рат и страховита ратна разарања Београда 1941. године, угрозила су уметнички рад Јелене Пољакове. Али, када се ситуација мало нормализовала, Пољакова је наставила са својом педагошком делатношћу и успела да окупи ученике. Пуне две године радила је предано у условима у којима је то било могућно. Изгледало је да ће истрајати до краја рата, али се нагло изменила ситуација у њеном личном животу што је довело до њене нагле и трагичне одлуке о одласку из Београда у коме је стекла свој нови дом, провела толике године, остварила значајно дело у српској балетској уметности и постигла пуно признање за своје стварање.

Марта месеца 1943. Пољакова је изненада одлучила да напусти Београд, заједно са својим мужем, ћерком и зетом. Према подацима добијеним од њених блиских ученица, могућно је закључити да је разлог био њен зет, такође Рус, који је радио у немачкој војној служби и требало да оде на Источни фронт. Одлука је морала бити донета с озбиљним разлогом, јер Пољакова је у Београду живела добро, удобно и лепо, поштована, цењена и вољена од пријатеља и сарадника, а нарочито од балетских уметника и својих многобројних ученика.

Своју класу на Музичкој академији и ученике своје балетске школе, предала је балетском играчу и педагогу Милораду-Милету Јовановићу. Опросила се од својих ученика на последњем часу 15. марта 1943. године и сутрадан напустила Београд. На пут је кренула возом, а одредница је био Беч.⁹⁷

Од одласка из Београда и све време њеног боравка у Европи, а и касније, настао је за Пољакову период невоља, несрећа и све дубљег понижања и пада на личном, породичном и професионалном плану. На тешком путу избеглиштва, већ на путу до Беча, тешко се разболео њен муж, Владимир Николајевић Садиков, а она сама доживела је мали мождани удар услед чега је имала тешкоћа у говору. У Бечу је једва успела да нешто ради у *Volksoperi*, али не и у Бечкој државној Опери, где јој је било место. Ту се срела с Наташом Бошковић, примабалерином београдског Народног позоришта, која је такође напустила Београд. Ситуација је била све тежа јер се рат ближио крају и позоришта нису радила. Пред улазак совјетске војске у Беч, избеглиштво Пољакове се наставило према Минхену и зони под војном управом Западних савезника. У возу према Минхену изгубила је мужа и три дана га чувала док га није сахранила у Салцбургу. Затим је затражила усељење у Америку и 1949. године стигла у Чиле и настанила се у Сантјагу. Бавила се балетском педагогијом до дубоке старости, имала мали студио и радила у балетским компанијама. У Сантјагу се њен живот завршио крајем јула 1972. године.

Према историчару-истраживачу балетске уметности, госпођи Клер Де Робилан (Claire H. De Robilant), из Лондона,⁹⁸ сазнајемо детаље о Пољаковој по емиграцији у Чиле и нешто мало у Аустрији. Госпођа Клер Де Робилан

⁹⁶ Извештај Музичке академије у Београду, за школску 1937-1938. годину. Београд, 1938. стр. 44.

⁹⁷ Саопштење Душине Војиновић, бивше ученице Пољакове, 1939. године.

⁹⁸ Рукопис Клер Де Робилан, копија, Архив Ксеније Шукунџић-Марковић.

живела је у Чилеу од 1939-1975. и радила у балетском архиву Сантјага. Она је и аутор рукописа о животопису Пољакове, од 13 страница *Елена Дмитриевна Пољакова (1884-1972)*, Лондон. Госпођа Де Робилан упознала је Пољакову и била сведок њених последњих година живота и њеног краја.

Према рукопису Клер Де Робилан,⁹⁷ Пољаковој је у Бечу помогла њена бивша ученица Вера Денисова и препоручила је Бечкој Државној Опери, али је тадашња директорка Ерика Ханка није примила због мане у говору!? Затим је радила у бечкој *Volksoperi* и у балетском студију *Dia Lucca*. По напуштању Беча била је у Кицбухелу где јој је помогао њен бивши ученик Борис Пилато, а затим је у Инсбруку аранжирала игре у операма и оперетама; поставила је балет у оперети *Бал под маскама*. После тога јој се, између 1947. и 1949. године, замео траг. Негде у ко зна ком кампу расељених лица чекала је исељеничку визу за Америку. Са својом ћерком и зетом стигла је у Чиле 1949. године. Изнајмила је мали студио и давала часове балета, а затим је била ангажована као педагог у *Националном чилеанском балету*, основаном 1945. и у Муниципал позоришту (Сантјаго Опера). Радила је пуних двадесет година и онда затражила пензију. Балетски архив у Сантјагу добио је име по Пољаковој 1965. године: *Archivo Internacional de Ballet „Elena Poliakova“*. После овог великог признања доживела је да јој Национални балет Чилеа, Позориште Муниципал и Архив, заједно са њеним некадашњим ученицима, приреде гала представу у њену част. Том приликом градоначелник Сантјага одликовао је Пољакову Златном медаљом града Сантјага.

У позоришту Муниципал срела се с београдским уметником Димитријем Парлићем, кога је добро знала из времена пре рата. Парлић је гостовао у Сантјагу са Финским националним балетом као кореограф. То је за њу био велики доживљај. Од Парлића је много дознала о балету у Београду коме је посветила толике године.

Према рукопису Клер Де Робилан, Пољакова је у Чилеу живела скромно, али је радила свој посао и била задовољна. Била је посебно радосна због своје унуке Светлане, која је била веома талентована за балет и личила на њу. На жалост, унука је напустила балет и уписала се на универзитет. Пољакова је остала покретна и чила до краја живота. Де Робилан је последњи пут видела Пољакову у болници 23. јула 1972. године, када се изненада разболела. Неколико дана по изласку из болнице, Пољакова је умрла код куће и сахрањена на Руском гробљу близу Сантјага. Служба је одржана у Руској цркви, а затим и посебна церемонија у Архиву који је носио њено име. Госпођа Клер Де Робилан се на крају пита: Да ли заиста знамо кога смо имали у својој средини између 1949. и 1972. године? То питање могли бисмо и ми у Београду да поставимо: да ли знамо какву смо балетску величину имали код нас између 1922. и 1943. године?!

Након исцрпног истраживања о Пољаковој, које смо извршили у Русији, у Петрограду, Москви, Љубљани и Београду, и после овог првог обимнијег записа о њој код нас, можемо потврдити да Јелена Пољакова није заборављена и да ће се о њој још писати. Кад је реч о Београду, морамо истаћи да се врло добро знало ко је Пољакова за све време њеног деловања у нашој средини. До заборава је дошло после Другог светског рата, из познатих разлога, због којих су и други велики уметници, који су емигрирали из Југо-

славије пре 1945, доживели сличну судбину. Верујемо да је неправда учињена Пољаковој заувек отклоњена.

* * *

Јелена Дмитријевна Пољакова стварала је своје балетско дело пуних седамдесет година, од 1902. до 1972. године. Првобитно у својој домовини у Русији, на гостовањима у Европи, затим у избеглиштву у Љубљани, Београду, Аустрији и Сантјагу у Чилеу. Остварила је вредно и значајно дело, исказујући се као балерина, примабалерина, кореограф и балетски педагог.

Београду и српској балетској уметности Пољакова је подарила пуних двадесет година свога стваралаштва, од 1922. до 1943. године. Наступајући као балерина у главним улогама у балетима и солима у балетима у операма, као и у дивертисманима на многобројним концертним наступима у Београду и широм Југославије, показала је најбољу традицију руског балета коју је изучила код великих педагога у Русији и стекла играјући током своје дуге играчке каријере. Остварила је бројан и разноврстан балетски и оперско-балетски репертоар у коме су била најпознатија дела славних руских и светских композитора. Играјући као истакнута солисткиња у Русији и на гостовањима заједно са славним балетским уметницима, Вагановом, Преображенском, Кшешинском, Павловом, Карсавином, Спесивцевом, Легатом, Фокином, Нижинским и другим, поседовала је велико знање и искуство.

Као кореограф, користила је познавање оригиналних кореографија Маријуса Петипа, Лева Иванова, Александра Горског, Михаила Фокина и других великих руских и светских кореографа, у којима је играла у Русији и на гостовањима и преносила их у своје поставке, на нашу сцену и у иностранству.

Као балетски педагог, спроводила је метод рада који се примењивао у Русији. Имала је све услове да буде идеалан балетски педагог: образовање, остварен балетски репертоар и дугу играчку каријеру и то је постала у потпуности.

Била је балетски педагог у професионалним, државним, институцијама образовања: Глумачко-балетској школи и Балетском одсеку Средње музичке школе при Музичкој академији у Београду, а водила је паралелно и своју школу – Балетска школа Јелене Пољакове. Стварала је образоване и способне балетске играче који су могли да понесу балетски репертоар. Под њеном руком стасали су бројни играчи, солисти и први солисти, а такође и прваци балета. Из њених класа излазио је балетски подмладак, редовно, сваке године, током двадесет година, који је чинио основ балетског ансамбла Народног позоришта у Београду између два светска рата.

О величини и значају педагошког рада Пољакове код нас најбоље сведоче, поред многобројних играча и солиста, први солисти и балетски прваци који су такође остварили сопствену велику и значајну балетску каријеру, као што су Наташа Бошковић, Анатолиј Жуковски, Јања Васиљева, Нада Аранђеловић, Вера Костић, Михаил Панајев и други.

Разуме се, помињемо наше играче, али је неопходно истаћи да је Пољакова стварала балетске играче и у Русији, где је започела каријеру балетског педагога, а затим и у Чилеу, који су расејани по читавом свету.

Критика је пратила уметност Пољакове као балерине, кореографа и педагога. Бележила је и оцењивала резултате њеног рада и њених домета. Код нас, у Београду, у почетку недовољно, али касније с пуном пажњом, редовно и у континуитету, посебно њен педагошки рад и наступе њене школе. Мора се узети у обзир чињеница да се балетска критика двадесетих година нашег века тек формирала, а балетски критичари оспособљавали и навикавали да пишу о балету, јер балет пре доласка Пољакове код нас није постојао. Међутим, балетску критику писали су музички образовани критичари међу којима је било и композитора, као што су Петар Ј. Крстић, Коста П. Манојловић, Милоје Милојевић и други. Изречени судови били су позитивни и похвални, и увек указивали на висок ниво технике, чистоту стила и отменост њене игре као балерине, а такође и њеног изузетног педагошког рада.

Публика је према Пољаковој од почетка показивала интересовање и наклоност, одазивајући се на њене представе и на представе и концерте њених ученица и њене школе.

Данас, после педесет година од одласка Пољакове из Београда, можемо правилно и објективно да проценимо значај и улогу њеног деловања у нашој средини, оценимо величину њене уметности као балерине, кореографа и педагога. Зато можемо тврдити да се Јелена Пољакова комплетним балетским делом оствареним код нас, уврстила у највеће вредности наше балетске уметности и наше културе уопште.

Ксенија ШУКУЉЕВИЋ-МАРКОВИЋ

Специјалну захвалност изражавам госпођи Claire H. de Robilant на уступљеном материјалу и фотосима из њене колекције.

Захвалност изражавамо и госпођи Јелени Шукуљевић-Гергељ на преводима са енглеског језика и помоћи у репродуковању свих материјала из колекције госпође de Robilant из Лондона

Јелена Пољакова као Никија у балету *Бајадера* у Маријинском театру у Петербургу.

Улоге, сола, режије и кореографије

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

УЛОГЕ У БАЛЕТНИМА

1. Петар Чајковски: *Шчелкунчик* (одломци), Варијације. Велики Валс. Редитељ Јелена Полакова, диригент Илија Слатин, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 21. I 1923.
2. Николај Римски-Корсаков: *Шехерезада*, Салфинас. Кореограф Јелена Полакова, редитељ Теофан Павловски, диригент Илија Слатин, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 19. III 1923.
3. Петар Чајковски – Фредерик Шопен: *Силфида*. Инструментација Балатка, редитељ Јелена Полакова, диригент Илија Слатин. Премијера 19. III 1923.
4. Лео Делиб: *Конелија*, Свадилда. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Драгомир Ризнић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Реприза 14. VI 1924.
5. Петар Чајковски: *Лабудово језеро*, Одета. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Стеван Христић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Премијера 29. VI 1925.
6. Петар Чајковски: *Лабудово језеро*, Оделија. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Стеван Христић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Реприза 19. IX 1926.
7. Оскар Нелбал: *Делија криз у очараном дворцу*, Лепотица. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Драгомир Ризнић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Премијера 24. IV 1926.
8. Адолф Адам: *Жизела*, Краљича вила. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Драгомир Ризнић, сценограф и костимограф Павле Фроман. Премијера 24. IV 1926.
9. Адолф Адам: *Жизела*, Жизела. Редитељ и кореограф Александар Фортунато, диригент Драгомир Ризнић, сценограф и костимограф Павле Фроман. Реприза 25. XI 1926.
10. Петар Чајковски: *Очарана лепотица*, Кнегиња Аурора. Редитељ и кореограф Фјодор Василев, диригент Стеван Христић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Премијера 16. VI 1927.
11. Џезар Пуњи: *Кониц Вилсњак*, Царевна. Редитељ и кореограф Маргарита Фроман, диригент Крешимир Барановић, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Премијера 21. V 1929.

СОЛА У ОПЕРАМА

1. Беджих Сметана: *Продана невеста*. Кореограф Јелена Полакова, диригент Иван Брезовићек, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски. Премијера 21. X 1922.
2. Жорж Бизе: *Кармен*. Кореограф Јелена Полакова, диригент Станислав Бинички, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 4. IV 1923.
3. Жак Фроментал Халеви: *Јеурејка*. Кореограф Јелена Полакова, диригент Иван Брезовићек, редитељ Теофан Павловски, сценограф и костимограф Ананије Вербицки. Премијера 19. V 1923.
4. Лео Делиб: *Лакме*. Кореограф Јелена Полакова, диригент Стеван Христић, редитељ Евгеније Маријашећ, сценограф и костимограф Ананије Вербицки. Премијера 12. IX 1923.
5. Жил Масне: *Манон*. Кореограф Јелена Полакова, диригент Стеван Христић, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 18. II 1924.

- Петар Чајковски: *Дама Пик (Пикова дама)*. Кореограф Александар Фортунато, диригент Стеван Христић, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 23. VI 1924.
- Ђузепе Верди: *Аида*. Кореограф Александар Фортунато, диригент Мирко Полич, редитељ Теофан Павловски, сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Реприза 24. VI 1925.
- Амбраз Тома: *Миџон*. Кореограф Александар Фортунато, диригент Јован Србуљ, редитељ Теофан Павловски. Реприза 1. V 1927.

ИГРЕ У ДРАМИ

- Иво Војновић: *Машкарате испод Кула*. Кореограф Александар Фортунато, редитељ Јуриј Ракитин. Премијера 18. VI 1924.

КОРЕОГРАФИЈЕ

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

У БАЛЕТИМА

- Петар Чајковски: *Шчелкунчик* (У одломцима). Диригент Илија Слатин, Редитељ Јелена Пољакова. Премијера 21. I 1923.
- Николај Римски-Корсаков: *Шехерезада*. Диригент Илија Слатин, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 19. III 1923.
- Петар Чајковски – Фредерик Шопен: *Силфиде*. Инструментација Балетка, диригент Илија Слатин. Премијера 19. III 1923.

У ОПЕРАМА

- Беджих Сметана: *Продана невеста*. Диригент Иван Брезовшек, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски. Премијера 21. X 1922.
- Жорж Бизе: *Кармен*. Диригент Станислав Бинички, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, кос-

тимограф Рима Браиловски. Премијера 4. IV 1923.

- Жак Фроментал Халеви: *Јепрејка*. Диригент Иван Брезовшек, редитељ Теофан Павловски, сценограф и костимограф Ананије Вербицки. Премијера 19. V 1923.
- Лео Делиб: *Лакме*. Диригент Стеван Христић, редитељ Евгеније Маријанец, сценограф и костимограф Ананије Вербицки. Премијера 12. IX 1923.
- Жил Масне: *Малон*. Диригент Стеван Христић, редитељ Теофан Павловски, сценограф Леонид Браиловски, костимограф Рима Браиловски. Премијера 18. II 1924.
- Камил Сен-Санс: *Самсон и Далила*. Кореографија са Маргаритом Фроман, диригент Стеван Христић, редитељ Зденко Книтл, сценограф и костимограф Владимир Загоролњук. Премијера 13. II 1930.
- Карл Марија Вебер: *Чаробни стрелац*. Диригент Иван Брезовшек, редитељ Зденко Книтл. Премијера 28. V 1930.

У ДРАМИ

- Апри Батај: *Свадбени марш*. Редитељ Велимир Живоиновић, декор Јован Бијелић. Премијера 29. X 1924.

ГЛУМАЧКО-БАЛЕТСКА ШКОЛА

КОНЦЕРТИ И ИСПИТНЕ ПРЕДСТАВЕ

- Балет*, 25. V 1923. (на заједничким јавним часовима Музичке и Глумачко-балетске школе). Програм: III. Гуно и Е. Григ.
- Балетско вече*, 6. и 14. II и 12. IV (у Панчеву) 1924. Програм: I део: Ребиков: *Валс*, Бауер: *Лутка*, Дриго: *Pizzicato*, Баум: *Полка*, Глазунов: *Варијације*, Григ: *Холандска игра*. II део: Брамс: *Циганска игра*, Григ: *Варијације*, Дриго: *Романс*, Глазунов: *Болеро*, Сибелиус: *Valse triste*, Шуберт: *Марш*, Делиб: *Варијације*, Пендерецки: *Менует*, Чајковски: *Pas de deux*, Брамс: *Игре*.
- Балетско матине*, 12. VI 1924. (са Музичком школом)
- Балет*, 15. V и 23. V 1925. Програм: Чајковски *Valse*, Рубинштајн *Полка*, Шопен: *Nocturno*, Брамс: *Valse*, Шопен: *Мазурка*; Руска народна игра.

5. *Балетски дивертисман*, 11. X и 12. XII 1925, 6. и 27. VI 1926.
6. *Балетски матине*, 9. I 1926.
7. *Балет*, 17. и 27. VI 1926. Програм: В. Нелидов: *Мачак у чизмама* балет пантомима.
8. *Балетски матине*, 16. I 1927. (у корист Глумачко-балетске школе). Програм: I део: *Матрози*, Брамс: *Чардаш*, Гуно: *Pas de deux*. Сен-Санс: *Бипси*, Шопен: *Валс*, *Гопак*. II део: Рахманинов: *Прелудијум (Љубав и смрт)*, Мошковицки: *Шпанска игра*, Рубинштајн: *Валс*, Рахманинов: *Полка*, Моцарт: *Турски марш*, Рубинштајн: *Кавкаска игра*.
9. *Балетско вече*, 28. V 1927. (у корист Глумачко-балетске школе). Програм: I део: Бајер: Из балета *Вилла лутака* (беба, Тиролке, Шпанолка, Галоп); Бајерска игра, Брамс: *Валс*, Госсек: *Ганота*, Сен-Санс: *Циганска игра*, *Гопак* (малоруска игра). II део: Мачо: *Серенада*, Регер: *Хумореска*, Шопен: *Варијације*, Попи: *Цију-ициу* (кореограф Васиљен), Дебиси: *Змија*, Брамс: *Игра с луком*, Нелидов: *Медијска игра*. III део: *Борба с биком* (гротеска) циганска народна музика. Кореографија Ф. Васиљена. Клавирска пратња О. Цакони и В. Нелидова.
5. *Балетско матине*, 7. V и 14. VI 1934. (уз суделовање чланова Народног позоришта). Програм: I део: Л. Шафранек *Кавић Фигурин*, балет у једном чину. II део: Дивертисман, П. И. Чајковски: *Grand valse, Pas de deux*, *Злата, сребро, сафир*, *Мачак и мачка*, *Црвенкапа и вул*, *Pas de trois*, *Пепељуга*, *Варијације*, балет у једном чину, *Pas de deux*, *Варијација*, *Варијација*, *Мазурка* Диригент Седлачек.
6. *Балетско матине*, 6. V и 15. VI 1934. (уз суделовање чланова Народног позоришта). Програм: I део: П. И. Чајковски: *Лабудово језеро*. II део: Јохан Штраус: *Плави Дунав* Оркестар Опере Народног позоришта, диригент А. Пордес.
7. *Балетско матине*, 12. V и 6. VI 1935. (уз суделовање чланова Народног позоришта). Програм: I део: Јозеф Бајер: *Вилла лутака*. II део: П. И. Чајковски: *Визон* (из *Успаване лепотице*). III део: Јохан Штраус: *Плави Дунав* Диригент А. Пордес.
8. *Балетско матине*, 10. и 21. V 1936. (уз суделовање чланова Народног позоришта). Програм: I део: Илија Слатин: *Психеја*, балет у једном чину. II део: Дивертисман: Чајковски: *Игра лутака*, *Источна игра*, *Варијације* и *Grande valse*. III део: Л. Делиб: *Копелија*, I чин. Диригент Илија Слатин.
9. *Балетско матине*, 16. и 30. V 1937. Програм: I део: П. Клепау: *Цосе мале Иде* и *Игра цвећа*. II део: К. М. Вебер: *Позив на игру* и Ф. Шопен: *Силфиде*. Диригент А. Пордес.
10. *Балетско матине*, 22. V 1938. (уз суделовање чланова Народног позоришта, са уводним предавањем проф. Миленка Живковића). Програм: I део: Јозеф Бајер: *Краљица лутака* и прва слика *Лутке*, друга слика *Оживеле лутке*. II део: И. Слатин: *Психеја*, *Успаванка* и *Руске слике*. Диригент Илија Слатин.
11. *Балетско матине*, 14. V и 4. VI 1939. (уз суделовање чланова Народног позоришта, са уводном речју Љубомира Божиновића, новинара). Програм: I део: П. И. Чајковски: *Шчелкунчик*. II део: П. И. Чајковски: *Визон*. III део: Л. Делиб: *Копелија* Диригент А. Пордес.
12. *Балетско матине*, 19. V и 9. VI 1940. (уз суделовање чланова Народног позоришта, са уводном речју Љубомира Божиновића, књижевника. Диригент А. Пордес) Програм: I део: Ф. Албини: *Свечаност малог принца*.
1. *Концерт*, испитна представа, 14. априла 1929. I део: Велики балетски дивертисман: Делиб: *Pizzicato*, Госсек: *Ганота*, Бајер: *Валцер*, Брамс: *Циганска игра*, Валдтајфл: *Pas de trois*, Бајер: *Варијације*, Григ: *Лептир*, Дриго: *Арлекинада*, Шуберт: *Момчи тишица*, Пуњи: *Малоруска игра*, Рахманинов: *Полка*, Шопен: *Валцер*, Ладона: *Лутка*. II део: *Копелија*, Лео Делиб, I чин. За клавиром Олга Цакони.
2. *Балетско матине*, 4. V 1930.
3. *Балетско матине*, 17. V 1931. (уз суделовање чланова и оркестра Народног позоришта). I део: Глазунов: *Годишња времена* I слика: *Зима*, II слика: *Лето*. II део: Ф. Шопен: *Силфиде*. III део: Дивертисман: *Мајка с децом*, *Варијације*, *Шпанолска игра*, *Пуфна* и *Златан сан*. Диригент Петар Колпиков.
4. *Балетско матине*, 8. V 1932. (уз суделовање чланова Народног позоришта) Програм: П. И. Чајковски: *Шчелкунчик*. Оркестар Краљеве гарде, диригент Седлачек.

БАЛЕТСКА ШКОЛА ЈЕЛЕНЕ ПОЉАКОВЕ

II део: Дивертисман: музика од П. И. Чајковског: *Валисер, Шпањолска игра, Руска игра, Тарантела, Валисер, Чардаш, Мазурка, Pas de deux, Coda.*

III део: Р. Шуман: *Лептир.*

IV део: Н. Черепнин: *Весталка*

13. *Балетско матине*, 3. V 1942. (уз суделовање чланова Српског народног позоришта, уводно предавање Велизар Гођавец, шеф Балета Београдске опере). *Програм*: I део: Ј. Бајер: *Вежбе ученица I и II године*, Г. Ланге: *Bilumen Gavotte*, Ј. Штраус: *Pas de*

trois, Г. Ланге: *Полка*, Ј. Б. Бошњаковић: *Коло*, А. Дворжак: *Pas de deux*, Ј. Штраус: *Grande Valse.*

II део: П. Хебарт: *Gavotte*, А. Диран: *Valse*, С. Лабениш: *Шпањолска игра*, Е. Григ: *Мазурка*, Ф. Шопен: *Елегија*. III део: В. Неман: *Кинеска игра*, Ј. Штраус: *Галоп*, Е. Григ: *Пролетс*, Р. Дриго: *Варијације*, Ф. Лист: *Етиде*, К. Вебер: *Позив на игру*. Клавир О. Слатин, виолина Ј. Немсчек, Чело А. Слатин.

Јелена Пољакова, Беч, снимак Вере Денисове, 1943-1944.

Попис експоната изложбе

1. Јелена Дмитријевна Полакова (1884-1972). Београд, 1923.
2. Јелена Полакова на почетку уметничке каријере у Маријинском театру у Петрограду.
3. Јелена Полакова са класним другарицама Петербуршког театралног училишта после завршног испита 1902. године. Слика: Евгенија Обухова, Александра Черњатина, Лидија Кјакит, Александра Фјодорова, Јелена Полакова, Екаатерина Прудинкова и Тамара Карсавина.
4. Три младе балерине Маријинског театра у Петербургу: Лидија Кјакит, Тамара Карсавина и Јелена Полакова, 1903.
5. Јелена Полакова у *Шпанској игри* у Маријинском театру у Петербургу.
6. Програм представе *Конци Виленак* у Кинеском театру у Царском селу 1902. Полакова у групи Медуза, као ученица школе, међу славним именима руског балета. Омот програма руком сликарки од Корвинна, Констатина Алексејевича.
7. Јелена Полакова у балету у опери *Житот за пана* у Маријинском театру у Петербургу.
8. Јелена Полакова у *Силфидама* у Маријинском театру у Петербургу.
9. Јелена Полакова, солисткиња *Руских балета* Сергеја Џагилева у Паризу 1910.
10. Програм представе Трупe Адолфа Болма на челу са Аном Павловом на гостовању у Краљевском позоришту у Стокхолму 1908. Јелена Полакова игра у *Чаробној фрули*, *Лабудовом језеру*, *Пахити*, *Конелији*, *Жизели* и *Долеску киналерије*.
11. Јелена Полакова у Петербургу, пре емиграције 1918.
12. Јелена Полакова као Никија у балету *Бајадера* у Маријинском театру у Петербургу.
13. Јелена Полакова у *Шехерезади* Римског-Корсакова, у својој кореографији, у опери СНГ, Љубљана, 1921.
14. Цртеж Јелене Полакове, објављен у *Политички* поводом гостовања у Народном позоришту, 1922.
15. Јелена Полакова као Салфинас у *Шехерезади* Римског-Корсакова, 1923. Кореографија Ј. Полакова.
16. Сцена из *Шехерезаде* Римског Корсакова, у кореографији Јелене Полакове у Народном позоришту у Београду 1923.
17. Сцена из *Силфида* Ф. Шопена, у кореографији Јелене Полакове у Народном позоришту у Београду 1923.
18. Листа представе *Шедежукитник* (одломци) П. И. Чајковског 22. 1 1923. Прва кореографија Јелене Полакове у балету Народног позоришта.
19. Листа премијере *Шехерезада* и *Силфида*, 1923. Кореографија Јелене Полакове. Прва целовечерња балетска представа Народног позоришта.
20. Листа представе *Продана невеста*, 1922. Прва кореографија Јелене Полакове у балету и опери Народног позоришта.
21. Сергеј Стрешњев и Наташа Бошковић у балету у опери *Продана Невеста* Б. Сметане, у кореографији Ј. Полакове, 1922.
22. Листа премијере опере *Кармен*, 1923.
23. Јелена Полакова са својим ученицама, чланицама балета Народног позоришта у сезони 1923/24. Марија Бологопска, Олга Шметкова, Ана Јуренцева, Наташа Бошковић и Соња Ланкау.
24. Балет у драми *Машкарате испод Купља* Ива Војновића, у кореографији Јелене Полакове, 1924. Соња Ланкау, Даница Жинановић, Рики Леви и Сергеј Стрешњев.
25. Листа представе *Машкарате испод Купља*, 1924.
26. Листа премијере опере *Мопон*, 1924. Кореографија Јелене Полакове.
27. Јелена Полакова и Сергеј Стрешњев у Београду, 1924.
28. Вина Карсанова, Александар Фортунато и Јелена Полакова у Београду, 1924.

29. Наташа Бошковић и Сергеј Стрешњев на Концерту Глумачко-балетске школе, у кореографији Јелене Пољакове, 1924.
30. Јелена Пољакова у Народном позоришту, 1925.
31. Листа премијере опере *Јенрејка* 1923. Кореографија Јелене Пољакове.
32. Листа представе опере *Лакме*, 1923.
33. Листа представе *Конелија Леа Делиба*, 1924. Јелена Пољакова у улози Свинилде.
34. Сцена из балета *Конелија Леа Делиба*, 1924. Кореограф Александар Фортунато.
35. Листа представе *Свадебни марш* Анри Батаја, 1924. Кореографија Јелене Пољакове.
36. Листа представе опере *Пикова дама*, 1924. Соло Јелена Пољакова.
37. Листа премијере *Лабудово језеро* Петра Чајковског, 1925.
38. Балетски ансамбл *Лабудовог језера* Петра Чајковског, 1925. после премијере. Кореографија Александра Фортуната. Јелена Пољакова играла Одилују.
39. Листа представе опере *Аида*, 1925. Соло Јелена Пољакова, кореографија балета Александар Фортунато.
40. Листа представе *Копелије, Хатови и Басне и приче*, 1926. Јелена Пољакова соло. *Умирући лабуд* и *Висока школа*.
41. Листа представе *Жизела* Адолфа Адама и *Делија крпа у очараном дворцу*. Пољакова у улози Краљице виле и Лепотице. Кореографија Александра Фортуната, 1926.
42. Сцена из *Жизеле* Адолфа Адама, у кореографији Александра Фортуната, 1926.
43. Листа представе *Жизела*, 1927. Кореографија Александра Фортуната. Јелена Пољакова у улози Жизеле.
44. Листа представе *Лабудово језеро*, 1927. Јелена Пољакова у улози Одилује.
45. Листа премијере *Очарана лепотица* Петра Чајковског, 1927. Кореографија Фјодора Васиљева. Јелена Пољакова у улози Кнегиње Ауроре.
46. Сцена из представе *Очарана лепотица* Петра Чајковског, 1927. Кореографија Александра Фортуната. Јелена Пољакова играла главну улогу Кнегињу Аурору, увежбала играче и своје ученице, које су наступиле у представи. Улогу Ауроре препустила Наташи Бошковић, од прве репризе.
47. Ана Павлова и Јелена Пољакова са београдским ансамблом представе *Очарана лепотица* П. Чајковског, после пробе на којој је Павлова присуствовала у време гостовања у Београду у 1927. године.
I ред: —, Ксенија Грунт, Ира Васиљева, Гала Палничко, Јудмила-Мими Пољакова, Дубравка Бијелић, Јелена Герт, Ирина Слупскаја, Јудмила Михајлова.
II ред: Вукосава Ивковић, Олга Шматкова, Јелена Пољакова, Ана Павлова, Тилка Јежершек, Лидија Алексопуло и Нина Сtimiћ.
III ред: Марина Оленина, Наташа Бошковић, Ира Лучезарска, Рики Леви, Марина Бологовска, Данила Живановић, Душница Васиљев и Ана Каренина.
IV ред: Владимир Бологовски, Анатолиј Жуковски, Јања Васиљева, Татјана Гез, Фјодор Васиљев, Соња Лапкау, Макс Фроман, Владимир Росијски и Владимир Лебедев.
V ред: Нина Рахманова, Никола Јаворски, Радивоје Кретић, Хиполит Зибин, Милорад-Миле Јовановић и Марија Јуренева.
48. Јелена Пољакова, Ана Павлова и Фјодор Васиљев у Народном позоришту 1927. у време гостовања Павлове у Београду. Све троје били су чланови Императорског Маријинског театра у Петербургу. Играли заједно у Русији и на гостовањима у Европи 1908-1910.
49. Листа представе *Минион*, 1927. Соло у балету Јелена Пољакова.
50. Јелена Пољакова у Лондону, 1928. Снимак начинао балетски уметник Милорад Миле-Јовановић.
51. Тамира Карсавина, Јелена Пољакова, Наташа Бошковић и Данила Живановић (с десне), испред зграде Народног позоришта у Београду, 1928. приликом гостовања Карсавине у Београду.
52. Тамира Карсавина и Кеит Лестер на гостовању у Београду 1928. Снимак после представе, са ансамблом балета Народног позоришта. Јелена Пољакова с десне стране Тамаре Карсавине, у средини.
I ред: Владимир Росијски, Анатолиј Жуковски, Кејт Лестер, Наташа Бошковић и Кирил Јанушковски.
II ред: Никола Машеров, Татјана Гез, Аница Прелић, Јања Васиљева, Олга Шматкова, Маргарита Фроман, Тамара Карсавина, Јелена Пољакова, Рики Леви.
III ред: Ирина Слупскаја, Миша Арсенијева, Нина Сtimiћ, Владимир Свентинки, Јелена Герт, Марија Бологовска, Лидија Алексопуло, Соња Лапкау, Ксенија Грунт.
IV ред: Нина Пол, Хиполит Зибин, Никола Јаворски, Макс Фроман, Владимир Лебедев и Олег Гребеншичков.
53. Листа представе *Којин Вилњак* Цезара Пуњича од 21. V 1929. у којој је Јелена Пољакова прославила 25-годишњицу уметничког рада.

54. Листа премијере опере *Самсон и Далила* К. Сен-Санса, 1930. Кореограф балета Јелена Пољакова и Маргарита Фроман.
55. Сцена балета из опере *Самсон и Далила*, 1930. Кореограф Јелена Пољакова, Иван Бадиоз, Антон Мирни, Сима Јакетић и Маргарита Фроман.
56. Листа премијере опере *Чаробни стрелац* К. М. Вебера, 1930. Кореограф Јелена Пољакова.
57. Борис Романов са београдским балетским уметницима, приликом испраћаја на београдској железничкој станици, 1939. Романов је у Народном позоришту поставио три балета *Тамару*, *Болеро* и *Балетину и бандите*. Жуков, Никола Тарновски, Анатолиј Жуковски, Јања Васиљева, Олег Гребеншиков, Борис Романов, Јелена Пољакова, Наташа Бошковић, г-ђа Романов, Тамара Максимова, Тамара Полонска, Дмитриј Конради, Бранко Драгутиновић (позади).
58. Јелена Пољакова са мужем Владимиром Николајевичем Садиковим и ћерком Јулијом у Бечу, између 1943. и 1944. године.
59. Јелена Пољакова, Беч, снимак Вере Денисове, 1943-1944.
60. Јелена Пољакова за време пробе у сали *Ballet Municipal de Santiago* (Ballet de Santiago), крајем 1960-их година, Чиле.
61. Јелена Пољакова у балету *Ballet Municipal de Santiago* Чиле, у пробној сали, крајем 1960-их година.
62. Јелена Пољакова увежбава солисту у *Ballet Municipal de Santiago* Чиле, крајем 1960-их година.
63. Јелена Пољакова пред крај живота, у Сантјагу, Чиле. Снимио Ј. Hochhäuser.
64. Листа представе *Балетско вече* Глумачко-балетске школе у кореографији Јелене Пољакове, 6. II 1924.
65. Листа испитне представе Глумачко-балетске школе, наставнице Јелене Пољакове, 15. V 1925.
66. Листа представе *Балетског матинеја* и *Балетске вечери*, 1927. у корист Глумачко-балетске школе и у кореографији Јелене Пољакове.
67. Листа *Концерта*, испитне представе Балетско-глумачког студија примабалерине Јелене Пољакове, 14. IV 1929.
68. Критика *Концерта* од 14. IV 1929. Исечак из новина.
69. Јелена Пољакова са ученицама своје Балетске школе, 1926. Фотографија објављена у листу *Сегодня*, Рига, 1930.
70. Група исечака из новина о Балетској школи Јелене Пољакове, 1929-1934.
71. Листа *Балетског матинеја* Глумачко-балетске школе, 1931. под управом Јелене Пољакове и у њеној кореографији.
72. Листа *Балетског матинеја* Глумачко-балетске школе, 1932. под управом Јелене Пољакове и у њеној кореографији.
73. Листа представе *Балетско матине* Глумачко-балетске школе Јелене Пољакове, 1933.
74. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1934.
75. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1935.
76. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1936.
77. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1937.
78. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1938.
79. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1939.
80. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1940.
81. *Програм* испитне представе Балетске школе Јелене Пољакове, Коларчев универзитет, 1941.
82. Листа представе *Балетско матине* ученица Балетске школе Јелене Пољакове, 1942.
83. Уверење *Балетске школе Јелене Пољакове* о свршеном десетогодишњем школовању ученице Славије Ивковић (1931-1941), са потписом Јелене Пољакове, 1941.
84. Аутограф Јелене Пољакове, посвета у споменару ученице, Иванке Марковић, 1936.
85. Цртежи и посвете Вере Костић и Татјане Фарчић, Иванки Марковић у споменар, 1937. Ученице Балетске школе Јелене Пољакове.
86. Наташа Бошковић, ученица Јелене Пољакове у Глумачко-балетској школи 1922-1923. Примабалерина Народног позоришта од 1927-1944. Највећа српска балерина.
87. Соња Лапкау, ученица Јелене Пољакове у Глумачко-балетској школи 1922-1925. у Варијацији из балета *Рекло* Петра Чајковског, 1923.
88. Јана Васиљева, ученица Јелене Пољакове у Глумачко-балетској школи 1922-1925.

- Примабалерина Народног позоришта од 1937-1942. У улози Сванилде у *Копелији*.
89. Анатолиј Жуковски, ученик Јелене Пољакове у Глумачко-балетској школи 1923-1926. Први играч Народног позоришта од 1929-1942. редитељ, кореограф Народног позоришта 1930-1942. и шеф балета 1935-1941.
  90. Јанџа Васиљева, примабалерина, и Анатолиј Жуковски, први играч Народног позоришта, ученици Јелене Пољакове. *Златан сан*, 1931.
  91. Наташа Бошковић, примабалерина, и Анатолиј Жуковски, први играч Народног позоришта, ученици Јелене Пољакове. У балету *Прича о Хонзи*, 1929.
  92. Миша Панајев, солиста Народног позоришта у Београду, први играч *Ballet de Monte Carlo* 1937. У *Шехерезади*, 1931. и у *Плавој птици из Успаване лепотице* Чајковског у Монте Карлу, 1937.
  93. Наташа Бошковић и Сергеј Стрешњев у *Pas de deux* из *Лабудовог језера* у кореографији Јелене Пољакове, на *Балетској вечери* Глумачко-балетске школе, 6. II 1924.
  94. Рики Леви у *Варијацијама* Глига, у кореографији Јелене Пољакове, на *Балетској вечери* Глумачко-балетске школе, 6. II 1924.
  95. Сергеј Стрешњев и Данила Жидановић у *Романси* Дригоа, у кореографији Јелене Пољакове, на *Балетској вечери* Глумачко-балетске школе, 6. II 1924.
  96. Тамара Полонска као ученица Јелене Пољакове у Балетској школи Јелене Пољакове, 1926.
  97. Балетска школа Јелене Пољакове у Косовској 51. После пробе за испитну представу 1931. Тамара Полонска, прва с лева стоји, Славија Иљковић, пета с десна седи, Вера Костић, стоји на врху.
  98. Вера Костић, Славија Иљковић и Нада Новковић, после испитне представе у Народног позоришту, 1931.
  99. Ученице Балетске школе Јелене Пољакове: Вера Костић, Славија Иљковић, Жана Хоровић, Тамара Полонска, Лиља Фојгл и Јелена Корбе, после испитне представе 1931.
  100. Ученице балетске школе Јелене Пољакове и чланови Народног позоришта, после испитне представе *Шчелкунчик*, 1932. Нада Аранђеловић и Миша Панајев (у средини), са десне стране Оскар Хармош и с лева Милош Ристић и Ада Проскурникова (стоје).
  101. Нада Аранђеловић, ученица Јелене Пољакове на испитној представи 1930. При-
  - мабалерина Народног позоришта 1940. године.
  102. Ученице Јелене Пољакове: Вера Костић, Славија Иљковић, Марина Протопопова, Нина Дикаја, Јелена Корбе и Ира Кушњарева, на испитној представи, 1936.
  103. Душница Војиновић, ученица Јелене Пољакове, I година, на испитној представи, 1937.
  104. Милица Марковић, ученица Јелене Пољакове, 1935.
  105. Иванка Марковић, ученица Јелене Пољакове, као Маркиза у *Луткама* Ј. Гајера, на испитној представи, 1938.
  106. Славија Иљковић, ученица Јелене Пољакове, испитна представа *Силфиде* 1937.
  107. Славија Иљковић, ученица Јелене Пољакове, испитна представа *Царица вила*, 1939.
  108. Светлана Јовановић, ученица Јелене Пољакове, испитна представа, 1939.
  109. Светлана Јовановић и Ева Грубер, ученице Јелене Пољакове, испитна представа *Копелија*, 1939.
  110. Вера Костић, ученица Јелене Пољакове, као Сванилда у *Копелији* на испитној представи, 1939.
  111. Ученице Јелене Пољакове у *Копелији*, 1939. Ђурашиновић, Живковић, Костић, Јовановић, Марковић.
  112. Сцена из балета *Лептир* од Шумана, испитна представа Балетске школе Јелене Пољакове, 1939. Кореографија Ј. Пољакове. I ред: Молик Доланиже, Светлана Заболовник и Љилана Нижетић, II ред: Љилана Јосић, Љубица Тадић, -, Вера Костић, Славко Ержен, -, Мара, -.
  113. Сцена из балета *Востанке* од Черепњина, испитна представа Балетске школе Јелене Пољакове, 1939. Кореографија Ј. Пољакове. I ред: Светлана Јовановић, Ела Грубер и Соња Перше. II ред: Цица Ђурашиновић, Никола Тарновски, Славија Иљковић, Маша, III ред: Ирина, Иванка Драгутиновић, Арнери, Маша, -, Иванка Стојановић.
  114. Јелена Пољакова са својим ученицама, после пробе 1940. I ред: Светлана Кнежевић, -, Косара Радивојевић, Марта Станковић, II ред: Хела Хорват, Бојана Перић, г-ђа Доријан, корепетитор, Јелена Пољакова, -, -, -, III ред: -, -, -, Радмила, Кола Трифуновић, Киса Сакилиредес, Љилана Нижетић, Светлана Јовановић.
  115. Славија Иљковић и Никола Тарновски, члан Народног позоришта у Шопеновој *Етиди*, на дипломској представи Балетске школе Јелене Пољакове, 1941. на Ко-

- ларчелом универзитету. Кореографија Јелена Пољакова.
116. Тамара Полонска, солисткиња Народног позоришта у балету *Тамара* у кореографији Бориса Романова, к. г. 1939.
  117. Радивоје Крстић, ученик Јелене Пољакове, солиста Народног позоришта, у *Ше-херезади* Римског-Корсакова, 1935.
  118. Ира Васиљева, ученица Јелене Пољакове, солисткиња Народног позоришта, 1937.
  119. Концерт Балетске школе Јелене Пољакове у Руском дому 1941. *Менует*, Ева Грубер, Мовик Деланже и Светлана Јовановић.
  120. Јелена Пољакова са корепетиторком и својим ученицама, 1942.
  121. Јелена Пољакова на насловној страници београдског часописа *Cotocidia*, 8. јуна 1924.
  122. Јелена Пољакова, са професорима и групом ученика Средње музичке школе на крају школске године 1937/1938. (седи, трећа с лева)
  123. Јелена Пољакова на сцени Народног позоришта, 1927. године.
  124. Косара Радивојевић и Никола-Коља Мотоман Трифуновић на *Балетском матинеју* у Манежу 1932. ученици Балетске школе Јелене Пољакове.
  125. Ученице Балетске школе Јелене Пољакове, 1942. I ред: —, —, Коља Трифуновић, Радмила,
II ред: —, Косара Радивојевић, Марта Јовановић, —,
III ред: Бојана Перић, Киса Саклиредес, Хела Хорват, Љиљана Нижетић, Светлана Јовановић, —, Светлана Кнежевић, —, —.
  126. Никола-Коља Мотоман Трифуновић, на концерту Балетске школе Јелене Пољакове у Манежу, 1942.
  127. Тамара Полонска и Тања Романова на *Концерту*, 1929.
  128. Народно позориште у Београду, 1922.
  129. Народно позориште у Београду, део гледалаца, 1914.
  130. Јања Васиљева као ученица Јелене Пољакове 1925. године.

Јелена Пољакова са ученицама своје Балетске школе, 1926. Фотографија објављена у листу *Сегодня*, Рига, 1930.

Tearskoïe—Sélo.

Deuxième acte

du ballet:

Koniok-Gorbounok.

Dances et airs-en-acte composés par M^r. A. Gorsky.

Musique de M. C. Pugni. Décors par M^r. K. Karovine.

PERSONNAGES:

Tyar-Ditvitsa	M ^{lle} L. Koslovicova.
sa mère (mère de Tyar-Ditvitsa)	M ^{lle} Sedova.
Koniok-Gorbounok	M ^r Stoukollina.
Ivanouchka	M ^r Chiriacov.
Stepane	M ^r Kischel.

Héraïdes: Mlles Pavlova 2, Tchéliova, Gordova, Villé, Vaganova, Snitkova, Makarova, Tchemmahova, Vassiliéva, Goncharova, Pavlova 1, Slesova, Lounova 2, Kmetchkala.

Hédépées: Mlles Oboukhova, Karsavina, Kischel, Koudorova, Polakova.—Élèves de l'École.

Héraïdes: Mlles Sprichinskaja, Guéorgievskaja, Roche, Goloubova 2, Dorina, Miana, Fedorova 1, Alekshe, Anukhovitchova, Erler 2, Tchernelphéa, Iekoudova 2, Koussina, Bakichina 2, Goukhala, Illina 1, Ourskova, Verlinakala, Haslman, Illina 2, Kill, Nieman, Pakhounova, Poutlenko, Rokhmanova, Simonova, Stepanova 3, Erler 1, Alexéeva, Gouatchova et Nefanova.

Solo d'Harpe exécuté par Mr Zabel.

Solo de violon exécuté par Mr Krugov.

Chef d'orchestre Mr A. Aranda.

KONGL. TEATERN.

Föreställning af Kåjerliga Balletten vid Mariateatern i Petersburg
under ledning af Mr A. Holm.

COPPELIA.

Ballet i 2 akter af Adolphe och Louis Léotard. Bearbetning af Marius Petipa.
Musik af Léo Delibes. Dirigent: Otto Bohn.

Personerna:	
Swandilke	Fröken Persleva
Fräsa	Hr. Scherzoff
Coppelia	Hr. Knecht
Bergbäckaren	Hr. Knecht
Swandilke's vänster	Fröken Persleva
	Fröken Persleva
	Hr. Scherzoff
	Hr. Knecht
	Fröken Persleva
	Fröken Persleva
	Fröken Persleva

- AKT I.**
1. Valse de jalousie. Fröken Persleva
  2. Mazurka. Fröken Persleva, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  3. Ballad om en förtärlig flicka. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin och Ljopetjoff.
  4. Chanson. Fröken Persleva, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.

- AKT II.**
1. Ballet med anteckningar. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr och Wladimir.
  2. Den sista dansen. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin och Ljopetjoff.
  3. Spanish Dance. Fröken Persleva.

Divertissement.

1. Trevarande (Mazurka). Fröken Persleva och Hr. Knecht.
2. Valse en quadrille. Fröken Woll och Hr. Knecht.
3. Sjunde dansen. Fröken Persleva, Wladimir, Nijolinskaja, Hr. Ljopetjoff, Nijolinskaja och Galkin.
4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
5. Mazurka. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr och Wladimir.

(KL. 8—omkr. 10, 12 o. 14)

K. ANDERSON, Hofvallerier, — i Jakobstorg 1.
Ringsg., 1:a järnåren 50 till 2500 kr.

Hôtel Kronprinsens
Teaterupptr rekommenderat

Hôtel Hamburger Börs.
Teaterupptr rekommenderat

Förfrågning till Helsing, Helsing och Sjöberg.
Dagligen konsert uti Moriska Caféet.

KONGL. TEATERN.

Föreställning af Kåjerliga Balletten vid Mariateatern i Petersburg
under ledning af Mr A. Holm.

TROLLFLÖJTEN.

Kusnell Ballet i 2 akter af L. Léotard. Musik af Delibes.
Dirigent: Otto Bohn.

Personerna:	
Maria	Hr. Scherzoff
Fräsa	Hr. Knecht
Ljopetjoff, hans dotter	Fröken Woll
Ljopetjoff, hans dotter	Hr. Knecht
Maria's vänster	Hr. Knecht
Oberst, i sin vandringsuniform	Hr. Knecht
Domare	Hr. Knecht

- AKT I.**
1. Dansen villgades. Fröken Woll och Hr. Knecht, Fröken Persleva, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  2. Pas de deux. Fröken Woll, Hr. Knecht och Ljopetjoff.
  3. Variationer. Fröken Woll.
  4. Variationer. Hr. Knecht.
  5. Dansen villgades. Hr. Knecht.
  6. Pas de deux. Fröken Woll och Hr. Knecht.
  7. Variationer. Hr. Knecht.
  8. Variationer. Fröken Woll.
  9. Valse. Hr. Knecht.

Svandammen.

Russisk Ballet af Marius Petipa. Musik af F. Tschadow.
Andre aktien.

Personerna:	
Idelle	Fröken Persleva
Pjotr Sigitjow	Hr. A. Holm
Ruska, hans syster	Hr. Knecht
Pjotr's vänster	Hr. Knecht

- AKT II.**
1. Dansen villgades. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
  2. Dansen villgades. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  3. Grand pas de quatre. Fröken Persleva och Hr. A. Holm, Hr. Knecht, Wladimir, Konstantin, Nijolinskaja, Galka och Galkin.
  4. Valse. Hr. Knecht.
  5. Adagio. Hr. Knecht.
  6. Variationer. Fröken Woll, Ljopetjoff och Alexandr.
  7. Variationer. Fröken Persleva, Konstantin och Alexandr.
  8. Variationer. Fröken Persleva.
  9. Ode och Fiancé. Hr. Knecht.

Divertissement

1. Mazurka (Walse). Fröken Persleva och Hr. Knecht.
2. Ballet. Fröken Woll.
3. Mazurka. Hr. Knecht.
4. Valse (Chanson), arr. af Pjotr. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
5. Pasodoble. Fröken Persleva, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.

(KL. 8—omkr. 10, 12 o. 14)

KONGL. TEATERN.

Föreställning af Kåjerliga Balletten vid Mariateatern i Petersburg
under ledning af Mr A. Holm.

PACHITA.

Spanisk Ballet i 2 akter af Pouch och Marjanna. Bearbetning af Marius Petipa.
Musik af Delibes och Adolphe.
Dirigent: Otto Bohn.

Personerna:	
Pachita	Fröken Persleva
Don Juan	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht
Don Juan's vänster	Hr. Knecht

- AKT I.**
1. Ballet. Fröken Persleva
  2. Dansen villgades. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  3. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  5. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  6. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  7. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  8. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  9. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  10. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.

- AKT II.**
1. Dansen villgades. Fröken Persleva, Hr. Knecht, Scherzoff, Knecht, Galka och Galkin.
  2. Mazurka. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  3. Grand pas de quatre. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  4. Variationer. Fröken Persleva, Konstantin, Alexandr, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  5. Dansen villgades. Hr. Knecht.

Divertissement

1. Trevarande (Mazurka). Fröken Persleva och Hr. Knecht.
2. Valse en quadrille. Fröken Woll och Hr. Knecht.
3. Sjunde dansen. Fröken Persleva, Wladimir, Nijolinskaja, Hr. Ljopetjoff, Nijolinskaja och Galkin.
4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
5. Mazurka. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr och Wladimir.

(KL. 8—omkr. 10, 12 o. 14)

K. ANDERSON, Hofvallerier, — i Jakobstorg 1.
Ringsg., 1:a järnåren 50 till 2500 kr.

Hôtel Kronprinsens
Teaterupptr rekommenderat

Hôtel Hamburger Börs.
Teaterupptr rekommenderat

Förfrågning till Helsing, Helsing och Sjöberg.
Dagligen konsert uti Moriska Caféet.

KONGL. TEATERN.

Föreställning af Kåjerliga Balletten vid Mariateatern i Petersburg
under ledning af Mr A. Holm.

GISELLE.

Russisk Ballet i 2 akter af Gisele och Adolphe. Musik af A. Adam.
Dirigent: Otto Bohn.

Personerna:	
Gisele	Fröken Persleva
Adolphe	Hr. A. Holm
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht
Gisele's vänster	Hr. Knecht

- AKT I.**
1. Entrée. Fröken Persleva.
  2. Valse. Fröken Persleva, Hr. A. Holm, Fröken Persleva, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  3. Dansen villgades. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
  4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  5. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  6. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  7. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  8. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  9. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  10. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.

- AKT II.**
1. Entrée. Fröken Persleva.
  2. Valse. Fröken Persleva, Hr. A. Holm, Fröken Persleva, Wladimir, Marjanna, Nijolinskaja, Ljopetjoff, Galka och Galkin.
  3. Dansen villgades. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
  4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  5. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  6. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  7. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  8. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  9. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.
  10. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. Knecht.

Divertissement

1. Trevarande (Mazurka). Fröken Persleva och Hr. Knecht.
2. Valse en quadrille. Fröken Woll och Hr. Knecht.
3. Sjunde dansen. Fröken Persleva, Wladimir, Nijolinskaja, Hr. Ljopetjoff, Nijolinskaja och Galkin.
4. Pas de deux. Fröken Persleva och Hr. A. Holm.
5. Mazurka. Fröken Persleva, Wladimir, Konstantin, Alexandr och Wladimir.

(KL. 8—omkr. 10, 12 o. 14)

K. ANDERSON, Hofvallerier, — i Jakobstorg 1.
Ringsg., 1:a järnåren 50 till 2500 kr.

Hôtel Kronprinsens
Teaterupptr rekommenderat

Hôtel Hamburger Börs.
Teaterupptr rekommenderat

Förfrågning till Helsing, Helsing och Sjöberg.
Dagligen konsert uti Moriska Caféet.

Јелена Пољакова на почетку уметничке каријере у Маријинском театру у Петрограду.

Јелена Пољакова у *Силфидама* у Маријинском театру у Петербургу.

Јелена Пољакова у балету и опери *Живот за цара* у Маријинском театру у Петербургу.

Јелена Пољакова у *Шпанској игри* у Маријинском театру у Петербургу.

Три младе балерине Маријинског театра у Петербургу: Лидија Кјакшт,
Тамара Карсавина и Јелена Пољакова, 1903.

Јелена Полакова у Петербургу,
пре емиграције 1918.

Јелена Полакова у *Шехерезади*
Римског-Корсакова, у својој кореографији,
у опери СНГ, Љубљана, 1921.

Јелена Познакова, солистичкиња *Руских балета* Сергеја Дјагиљева у Паризу 1910.

Сцена из *Шехерезаде* Римског Корсакова, у кореографији Јелене Подякове
у Народном позоришту у Београду 1923.

Поштарина плаћена у готову.
8 јуна 1924.

Издази сваког понедељника.
ЦЕНА 4 ДИНАРА

Година II. број 23.

COMEDIA

ЧАСОПИС ЗА ПОЗОРИШТЕ, МУЗИКУ И ФИЛМ.

Уредник Никола Трајковић.

Власник за Издавачко Удружење „Илустрација“ Иван Зрнић, директор „Илустрованог Листа“.

Г-ђа Јелена Пољакова

Примабалерина београдске Опере, г-ђа Јелена Пољакова, шеф балета Народног Позоришта у Београду и београдске балетске школе. — Primabalerina beogradske Opere, g-đa Jelena Poljakova, šef baleta Narodnog Pozorišta u Beogradu i beogradske baletske škole

Јелена Пољакови на насловној страници београдског часописа *Comedia*, 8. јуна 1924.

Чінятина Александра
Грехов Євгенія
Бякітте Лудія.
Грехов 19

Елена Полякова са класним другарницама Петербургског театралног училища
после завршног испита 1902. године. (кат. бр. 3)

Александра

02

Приднискан
Полякова Елена

Жарскава

Сцена из *Силфида* Ф. Шопена, у кореографији Јелене Пољакове
у Народном позоришту у Београду 1923.

Сергеј Стрељњев и Наташа Бошковић у балету *Продана Невеста* Љ. Сметана, 1922.

Јелена Полакова са својим ученицама, чланицама балета Народног позоришта
у сезони 1923/24. Марија Бологовска, Олга Шметкова, Ана Јурењева,
Наташа Бошковић и Соња Ланкау.

Нина Кирсанова, Александар Фортунато и
Јелена Пољакова у Београду, 1924.

Јелена Пољакова и Сергеј Стрешњев у
Београду, 1924.

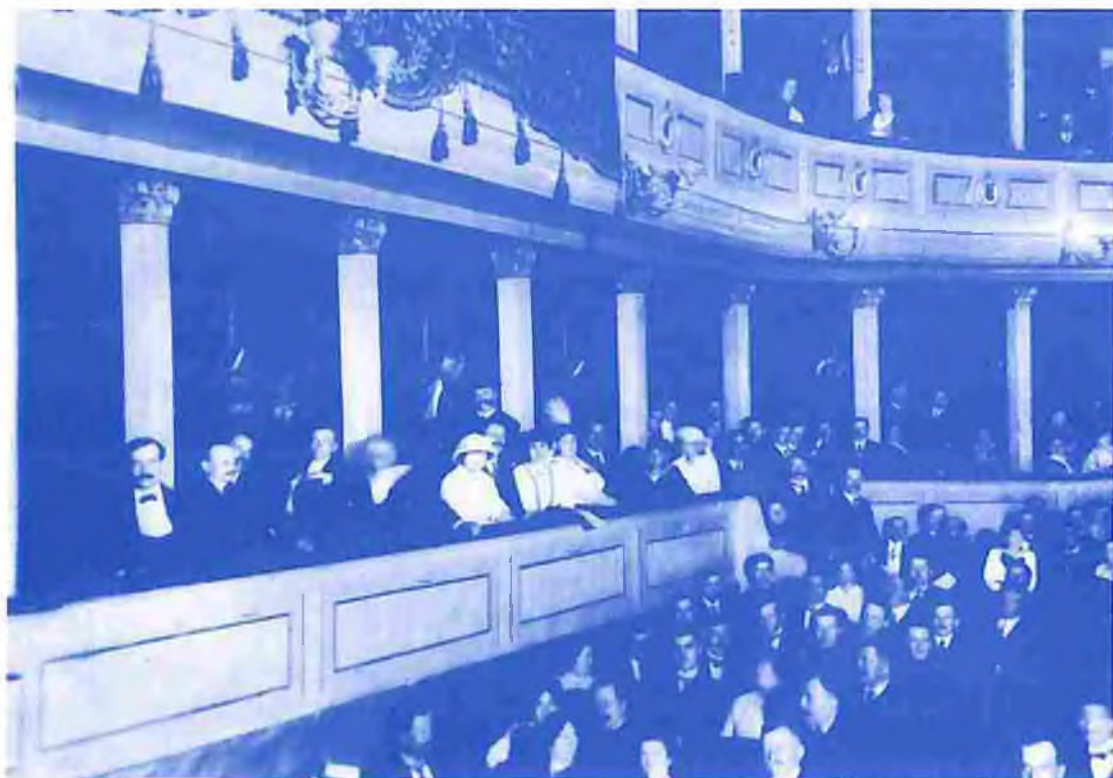
Ана Павлова и Јелена Пољакова са београдским ансамблом представе *Очарана лепотица*
П. Чајковског, после пробе на којој је Павлова присуствовала, у време гостовања
у Београду 1927. године (кат. бр. 47)

Јелена Подљзкова, Ана Павлова и Фјодор Василев у Народној позоришту 1927.
у време гостовања Павлове у Београду.

Народно позориште у Београду, 1922.

Народно позориште у Београду, део гледалишта, 1914.

Гђа Јелена Пољакова

Јелена Пољакова у Народном позоришту, 1925.

Сцена из представе *Очарана лепотица*
Петра Чајковског, 1927. (кат. бр.46)

Наташа Бошковић и Сергеј Стрешњев у
Pas de deux из *Лабудовог језера* у корео-
графији Јелене Пољакове, на *Балетској*
олимпијади Глумачко-балетске школе, 6. II
1924.

Јелена Пољакова у Лондону, 1928. Снимао начинио билетеки уметник
Милорад Миле-Јовановић.

Јанка Васиљева, ученица Јелене Пољаконе у
Глумачко-балетској школи 1922-1925.
Примабалерина Народног позоришта од
1937-1942.

Тамара Карсавина и Кеит Лестер на
гостовању у Београду 1928. Снимак после
представе, са ансамблом балета Народног
позоришта. Јелена Пољакова с десне
стране Тамаре Карсавине, у средини.
(кат. бр. 52)

Тамара Карсавина, Јелена Пољкова, Наташа Бошковић и Даница Живановић (с десна), испред зграде Народног позоришта у Београду, 1928. приликом гостовања Карсавине у Београду.

Соња Ланкау, ученица Јелене Пољакове у
Глумачко-балетској школи 1922-1925. у
Варијацији из балета *Реквием* Петра
Чајковског, 1923.

Тамара Полонска као ученица Јелене
Пољакове у Балетској школи Јелене
Пољакове, 1926.

Миша Пуштајев, солиста Народног
позоришта у Београду, први играч *Ballet de
Monte Carlo* 1937.

Сцена балета из опере *Самсон и Давид*, 1930. Кореограф Јелена Пољакова. Иван Балијоз, Антон Мирин и Сима Лакетић.

Нада Аранђеловић, ученица Јелене
Пољакве на испитној представи 1930.
Примабалерина Народног позоришта 1940.
године.

Вера Костић, ученица Јелене Пољакве, као
Свинхилда у *Конелији* на испитној
представи, 1939.

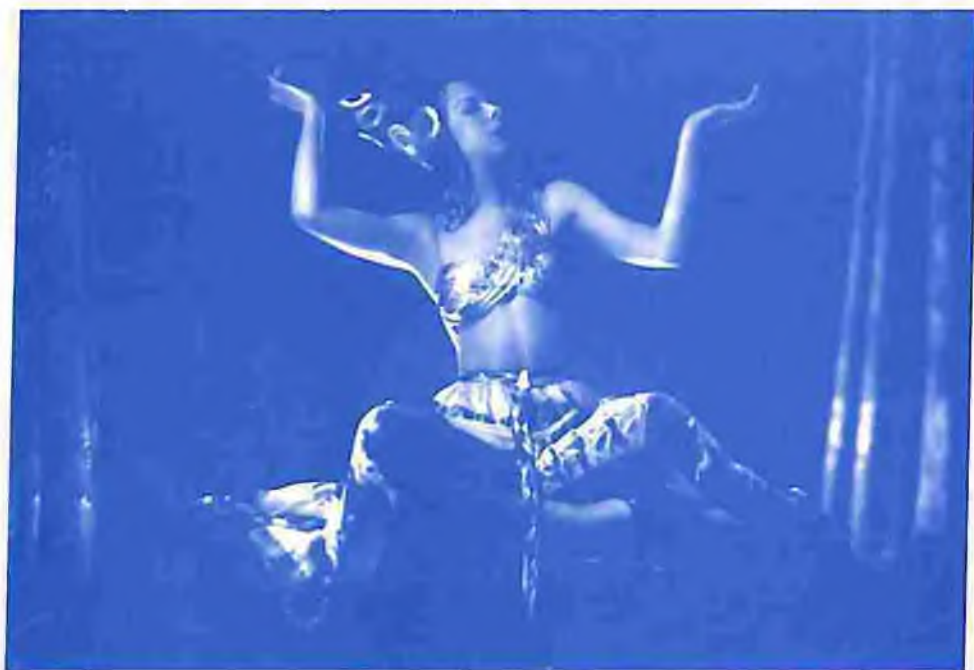
Балетска школа Јелене Пољакве у Кисовској 51. После пробе
за испитну представу 1931. (кат. бр. 97)

Наташа Бошковић, примабалерина, и Анатолиј Жуковски, први играч Народног позоришта, ученици Јелене Пољакове. У балету *Прича о Хонзи*, 1929.

Борис Романов са београдским балетским уметницима, приликом испраћаја на београдској железничкој станици, 1939. (кат. бр. 57)

Тамара Полонска, солистичка Народнег позоршта у балету *Тамара* у кореографији Бориса Романова, к. г. 1939.

Јанка Васиљева, примабалерина, и Анатолиј Жуковски, први играч Народног позоришта,
ученици Јелене Пољакове. *Златан сун*, 1931.

Славија Ивковић, ученица Јелене
Пољакове, испитна представа *Силфиде*
1937.

Светлана Јовановић, ученица Јелене
Пољакове, испитна представа, 1939.

Јелена Пољакова са својим ученицима, после пробе 1940. (кат. бр. 114)

Вера Костин, примабалерина Народног позоришта
као Одисеја у *Либудовом језеру* 1951.

Јелена Пољакова, са професорима и групом ученика Средње музичке школе
на крају школске године 1937/1938. (седи, трећа с лева)

Јелена Пољакова са корепетиторком и својим ученицама, 1942.

Јелена Попљакони са мужем Владимиром Николајевићем Садиком и ћерком Људмилом
у Бечу 1943. године.

Јелена Пољакова у балету *Ballet Municipal de Santiago* Чиле, у пробној сали, крајем 1960-их година.

Јелена Пољакова уискобава солиету у *Ballet Municipal de Santiago* Чиле, крајем 1960-их година.

Јелена Пољакова пред крај живота, у Сантјагу, Чиле. Снимак Ј. Hochhäusler.

ОДЛИКОВАЊА ЈЕЛЕНЕ ПОЉАКОВЕ

Сребрна медаља на Владимировској ленти,
додељена од Цара Русије Николаја II Романова, 1913.

Орден Светог Саве V реда,
додељен од Краља Југославије Александра I
Карађорђевића, 1929.

Златна медаља града Сантјага де Чиле, 1971.

Јелена Пољакoвa за време пробе у сали *Ballet Municipal de Santiago* (Ballet de Santiago), крајем 1960-их година. Чиле.

Elena Dmitrievna Poliakova (1884-1972)

Ballerina, Elena Dmitrievna Poliakova, the member of The Imperial Marijinski Theatre in St. Petersburg, left Tsarist Russia, following the October Revolution and arrived in Yugoslavia in 1920. She remained in Belgrade for twenty years (1922-1943) and, unexpectedly, against her wish, went into exile yet again. This time, even further away from Russia, her mother country.

Poliakova was a Belgrade Prima Ballerina, choreographer and director of Ballet at the National Theatre Belgrade (1922-1937); the classical ballet teacher at the state Drama and Ballet School (1922-1927) and at the Music College within the Music Academy (1937-1941). She also had her own ballet school which bore her name (1923-1943). From 1950 she devoted her life exclusively to teaching.

Elena Poliakova was born in Russia, at Rybinsk, on 7th May, 1884. She graduated at St. Petersburg Theatre School in 1902 and immediately thereafter entered the Imperial Marijinski Theatre. She was in the same class as Tamara Karsavina, a renowned Russian and world ballerina. In 1903, she became the leader of the corps de ballet dancer. In 1904 she became Second Dancer and in 1913 First Dancer.

Her first appearing was on the stage of the Mikhailovsky Theatre in St. Petersburg on 29th March, 1898 in *Lescaut de Danse à l'Auberge* while still a pupil. She was the flower seller in *Pas de Fleurs*. At her final examination on 4th May, 1902 she danced The Tulip from the second act of *The Tulip of Harlem* by Baron Boris Shet and *Pas de trois* in *Paquita*, choreographed by Marius Petipa, to the music of Ludwig Minkus. She passed her examination with grade 12. She was exactly 18 years old.

At the very end of her study in 1902, she danced in the presence of the Russian Tsar Nicolai Romanov II and the Tsarina Alexandra, appearing in the Medusa Group of *The Little Humpbacked Horse* by Cesare Pugni at the Chinese Theatre of Tsarskoe Selo, in a gala performance in honour of the President of France.

At the Marijinski Theatre, she danced as a soloist in various ballets and operas in the repertoire, such as *Don Quixote*, *Raymonda*, *La Fille de Pharon*, *The Nutcracker*, *The Little Humpbacked Horse*, *Paquita*, *Egyptian Nights*, *The Fiery Doll*, *Le Pavillon d'Armide*, *Corsaire*, *La Esmeralda*, *The Seasons*, *Giselle* etc.

In 1908 she was among the twenty artists in the Adolph Bolin Company, led by Ana Pavlova, selected to tour Northern Europe: Helsinki, Stockholm, Copenhagen, Prague and Berlin. In 1909 the tour was repeated. In 1910 she danced with the Diaghilev Ballets Russes in Paris and she was given the opportunity to dance as a leading soloist in *Giselle*, *Scheherazade* and others.

In Russia and during the European tour, Poliakova danced alongside great artists such as: Pavlova, Preobrazhenskaya, Kschevinskaya, Legat, Egorova, Vaganova and others. She danced the original choreography of Petipa, Gorsky, Fokine, Nijinsky and others. This was of immense importance to her future careers as a dancer and choreographer.

In 1913 Poliakova was awarded a Silver Medal with the Vladimirovskaya Ribbon.

She danced at the Marijinski Theatre until 1918. At the onset of the October Revolution, she left Russia and went into exile and via Odessa, Constantinople and Thessaloniki, she arrived in Yugoslavia, where she became the Prima Ballerina of the Ljubljana Opera, their choreographer and ballet teacher (1920-1922). In 1922, she came to Belgrade.

At the National Theatre Belgrade she created ten principals roles as Prima Ballerina in *The Nutcracker*, *Scheherazade*, *Les Sylphides*, *Coppelia*, *Swan Lake*, *Giselle* (*Myrtha*, *Giselle*), *The Sleeping Beauty*, *The Little Humpbacked Horse*, *From Tale to Tale* and also eight solo roles in ballets in operas such as: *The Bartered Bride*, *Carmen*, *Lakme*, *Manon*, *The Queen of Spades*, *Mignon*, *Aida* and *La Juive*.

Poliakova choreographed *The Nutcracker* (selected pieces), *Scheherazade*, and *Les Sylphides* (1923) at The National Theatre which were performed there for the very first time. She also choreographed sequences in seven operas: *The Bartered Bride*, *La Juive*, *Lakme*, *Manon*, *Sansone and Delilah*, *Carmen* and *The Markoman*.

Poliakova celebrated 25 years of her artistic achievements on the stage of the National Theatre Belgrade dancing in the *The Little Humpbacked Horse*, the role of the Maiden Tsarina on 21st May, 1929. On the occasion, she was presented with the St. Sava Medal by King Alexander Karađorđević I.

As a ballet teacher, working in various state establishments, Drama Ballet schools, The Music College within the Conservatory of Music, as well as in her private ballet school, Poliakova introduces the Russian school of teaching and by doing so, she produced highly skilled dancers capable of tackling any role. Throughout the period of twenty years, a new generation of dancers emerged from her classes who formed the foundation of the National Theatre Ballet ensemble, which included dancers, soloists, premier soloists and principal dancers such as: Natasha Boshkovic, Vanya Vasilieva, Anatoly Jorkowsky, Nada Arandjelovic, Vera Kostic, Michael Panayev and others.

The scope and the significance of her achievements in Belgrade, puts Poliakova among the greatest ballet artists of the National Theatre in Belgrade and as the founder and teacher of Serbian classical ballet her reputation remains unique.

Following her departure from Belgrade, Poliakova went to Austria (1943-1949): Vienna (Volksoper, Studio *Die Taverne*), Innsbruck (Oper, Operett), Kufstein, and to the Displaced person's camp, Innsbruck, moved to South America, Santiago de Chile (1949-1972). According to Mrs. Claire de Robilant, ballet historian, Poliakova was engaged by the Chilean National Ballet at the Municipal Theatre (Santiago's Opera House) and had her private ballet studio. The First Ballet Archive and The Ballet Library have borne her name since 1965 - Archivo Internacional de Ballet Elena Poliakova. She was awarded the Gold Medal of the city of Santiago 1971. She died in Santiago in 1972 and was buried in the Russian cemetery.

Ksenija Šakuljević-Murković, M. A.

Translation by Jelena Šakuljević-Geregy

КЛУБ

Б МУЗ 929
ШУКУЉЕВИЋ-МАРКОВИЋ К.
Јелена Дмитријевна

000007020

COBISS 9

